

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Triin Veetamm

**EESTI MAJANDUSARVESTUSALASE
KUTSEHARIDUSSÜSTEEMI VASTAVUS TÖÖANDJATE
VAJADUSTELE**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Monika Nikitina-Kalamäe

Tallinn 2016

Olen töö koostanud iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikide teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele on viidatud.

Triin Veetamm.....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 124172TABB

Üliõpilase e-posti aadress: triinveetamm@gmail.com

Juhendaja: lektor Monika Nikitina-Kalamäe:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsekomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	4
SISSEJUHATUS	5
1. EESTI HARIDUSSÜSTEEM, MAJANDUSARVESTUSE ÕPPIMISVÕIMALUSED JA RAAMATUPIDAJA ROLL.....	7
1.1 Eesti üldkeskhariduse järgne haridussüsteem ja kutsequalifikatsiooniraamistik	7
1.2 Kutsestandardid, kutsehariduse õppekavad ja majandusarvestuse õppimise võimalused Eestis	12
1.3 Raamatupidaja roll ettevõttes	22
2. KUTSEHARIDUSEGA RAAMATUPIDAJAID HINDAVA UURINGU KIRJELDUS NING TULEMUSED	27
2.1 Ülevaade uuringus osalejatest ning läbiviidud uuringust	27
2.2 Uuringu tulemuste analüüs	30
2.3 Järeldused ja ettepanekud	35
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKAD	42
LISAD	46
Lisa 1. Kutseõppeasutuste allikad	46
Lisa 2. Küsimustik	48
Lisa 3. Vastused küsimustele number 1-3	52
Lisa 4. Vastused küsimustele number 4-7	53
Lisa 5. Vastused küsimustele number 9-11.....	54
Lisa 6. Vastused küsimusele number 8	55
Lisa 7. Vastused küsimusele number 12	56
Lisa 8. Vastused küsimusele number 13	57
Lisa 9. Vastused küsimustele number 14-15.....	59

ABSTRAKT

Töö pealkiri on: Eesti majandusarvestusalase kutseharidussüsteemi vastavus tööandjate vajadustele

Bakalaureusetöö eesmärk oli määratleda, kas tänane Eesti majandusarvestusalane kutseharidus tagab eriala lõpetanule piisavad oskused ja teadmised, mis vastaksid tööandjate vajadustele.

Bakalaureusetöö uuringu teostamiseks valiti kvantitatiivne meetod ehk internetipõhine küsimustik, mis oli suunatud eelkõige ettevõtte juhtidele, finantsjuhtidele ja pearaamatupidajatele, kes oskavad anda hinnangu kutseharidusega raamatupidajate tööle ettevõttes.

Uuringu käigus selgus, et tööandjad ei pea kutseharidust kõrgharidusest halvemaks. Arvatakse, et majandusarvestusalase kutsehariduse omandanutel on rohkem praktilisi oskusi ja teadmisi, mida saab kohe rakendada. Puuduseks loeti vähest eelnevat kogemust antud erialal.

Võtmesõnad: raamatupidamine, majandusarvestus, kutseharidus, kõrgharidussüsteem, kutsevalifikatsioon, kutsestandard

SISSEJUHATUS

Töötajad on iga ettevõtte tähtsaim ressurss. Tagamaks tänase Eesti majanduse konkurentsivõimelisuse, on iga ettevõtte jaoks esmatähtis leida töötajate seast üles need õiged inimesed, kes oleksid kompetentsed ning omaksid oma erialal vajalikke teadmisi, oskuseid ja vilumusi. Kui tööandjal puuduvad teadmised Eesti haridussüsteemist ja selle poolt pakutavatest õpiväljunditest, võib aga õige valiku tegemine osutuda keeruliseks.

Tänapäeval on raamatupidamine igasuguse ettevõtte majandustegevuse juhtimise lahutamatuks osaks ning seega on igal raamatupidajal või raamatupidamisteenust pakkuval ettevõttel kanda väga oluline ja töömahukas roll. Raamatupidamise areng on pidanud sammu üldise majanduse arenguga ning sellest tulenevalt on tööde maht kasvanud. Ettevõtte edukaks toimimiseks tuleb raamatupidajal toime tulla nii traditsioonilise raamatupidamisega, ettevõtte tegevuse analüüsides, juhtimisarvestusega, kuluarvestusega ja paljude muude tegevustega.

Samamoodi nagu tööandjatel on raske leida vajalike kompetentsidega häid ja lojaalseid töötajaid, on ka raske määratleda, millist haridustaset lõpuks siiski eelistada ning kas üks on ikkagi parem kui teine. Õppimisvõimalusi majandusarvestuse erialal on palju nii kõrgharidus- kui ka kutseharidustasemel ning õppima asuvad õppurid teevad peamiselt valiku vastavalt oma hetkelistele võimalustele.

Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada, kas Eesti kutseharidussüsteem tagab piisavad teadmised ja oskused majandusarvestuse eriala lõpetanule. Kas ja kuidas tänane kutseharidussüsteem vastab tööandjate vajadustele? Bakalaureusetöö eesmärgi saavutamiseks viiakse läbi küsitlus, mis on suunatud ettevõtte juhtidele, finantsjuhtidele ja pearaamatupidajatele, kes annaksid oma hinnangu kutseharidusega raamatupidajate tööle ettevõttes.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast. Esimene peatükk tutvustab lähemalt Eesti üldkeskhariduse järgset haridussüsteemi ning Eesti kutseharidussüsteemi. Tutvustatakse lähemalt raamatupidaja rolli ettevõttes ning samuti on välja toodud kutsestandardid ja nende vastavus kutseharidusõppekavadele.

Töö teine peatükk kirjeldab lähemalt uuringu metoodikat. Antakse põhjalik ülevaade ettevõtte juhtide, finantsjuhtide ja pearaamatupidajate seas läbi viidud küsitluse käigus

kogutud andmetest ning uuringu tulemustest.

Kutseõppeasutustes pakutavate õppimisvõimaluste tutvustamisel on töös allikatena kasutatud peamiselt kutseõppeasutuste kodulehtedel olevat informatsiooni ja õppekavasid. Samuti on kasutatud mitmesuguste väiksemate ja suuremate organisatsioonide kodulehekülgi. Raamatupidaja rolli defineerimisel olid suuresti abiks kutsestandardid ning nii eestikeelsed kui ka võõrkeelsed raamatupidamisteemalised artiklid.

Bakalaureusetöö koostamisel tänab autor juhendajat Monika Nikitina-Kalamäed.

1. EESTI HARIDUSSÜSTEEM, MAJANDUSARVESTUSE ÕPPIMISVÕIMALUSED JA RAAMATUPIDAJA ROLL

1.1 Eesti üldkeskhariduse järgne haridussüsteem ja kutsekvalifikatsiooniraamistik

Eesti haridusstrateegias nimetatakse haridust kui isikliku, kultuurilise ja ühiskondliku väärtuse tekitajat ning hoidjat. Teisisõnu on haridus õppeprogrammidega ettenähtud teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ja käitumisharjumistega süsteem, mis võimaldab inimesel kujuneda pidevalt arenevaks isiksuseks. Haridus kujundab ja kannab edasi väärtushoiakuid, mis panevad tugeva aluse nii isikliku õnneliku elu kui ka kultuuri kestlikkuse ning ühiskonna koostööimimiseks. See on süsteem, mida ühiskond tunnustab ning mille omandatust ta kontrollib. Haridusel osalemine aitab suuresti kaasa riigi majanduse arengule ning samuti arendab ühiskonna inimvara. Haridust kõige otsesemas tähenduses on võimalik omandada õppeasutustes. (Haridus)

Üldkeskharidus omandatakse gümnaasiumis ning selle eesmärgiks on valmistada õpilased ette toimimiseks loova, mitmekülgse, sotsiaalselt küpse ja usaldusväärse kodanikuna, kes on leidnud oma huvi- ja võimetekohase tegevusvaldkonna, millega siduda edasine haridustee. Pärast üldkeskhariduse omandamist on võimalik jätkata õpinguid kõrghariduse või kutsehariduse omandamiseks. Alates 2002/03. õppeaastast on Eesti kõrgharidussüsteem kolmeastmeline, järgides Euroopa kõrgharidusruumi bachelor-master-PhD mudelit. Ülikoolis toimub kõrghariduse omandamine rakenduskõrgharidus-, bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppes. Rakenduskõrgharidusõpe võib toimuda ka rakenduskõrgkoolis või kutseõppeasutustes. Kõrgharidusõppesse vastuvõtu tingimus on üldiselt keskhariduse olemasolu, kuid õppeasutused võivad kehtestada ka täiendavaid vastuvõtutingimusi nagu näiteks sisseastumiseksamid, riigieksamite tulemused või viiakse läbi vestlus. (Kõrgharidus)

Kõrgharidussüsteemi esimese astme õpped on bakalaureuseõpe ja rakendus-kõrgharidusõpe (Joonis 1). Nende peamiseks erinevuseks on praktika osatähtsus – rakenduskõrghariduse õppekavast moodustab vähemalt 15% praktika, bakalaureuseõppes pannakse rõhku rohkem teoreetilisele osale. Bakalaureuseõpe kestab 3-4 aastat ning selle eesmärk on üldakadeemiliste teadmiste süvendamine, eriala alusteadmiste ja -oskuste omandamine. Bakalaureuseõppe lõpetajale antakse bakalaureusekraad. Majandusarvestust bakalaureuseõppes pakuvad avalik-õiguslikud ülikoolid Tallinna Tehnikaülikool ja Tartu Ülikool. Rakendus-kõrghariduseõppe kestus on 3-4,5 aastat ning selle eesmärgiks on kindlal kutsealal töötamiseks või edasiseks magistriõppeks vajalike teadmiste ja oskuste omandamine. Rakenduskõrgharidusõppe lõpetanule antakse rakenduskõrghariduse diplom. Kõrghariduse esimese astme õpe tulekski valida vastavalt sellele, kas on soov omandada pigem praktilised oskused või laialdasemad teoreetilised teadmised. (Milline..) Rakenduskõrgharidusõpet majandusarvestuse erialal pakub Eestis Lääne-Viru Rakenduskõrgkool ning TTÜ Tallina Kolledž.

Joonis 1. Kõrgharidussüsteem

Allikas: Kõrgharidus

Magistriõpe on kõrghariduse teise astme õpe. Magistriõpe ehk magistrantuur on ülikooli õppevorm, mille eesmärk on süvendada erialateadmisi ja -oskusi ning omandada

iseseisvaks tööks ja doktoriõppeks vajalikke teadmisi ja oskusi. Magistriõppekava kestus on tavaliselt kaks aastat ning koolitab õppija süvendatud teadmistega erialaspetsialistiks. Magistriõpe võib toimuda ka rakenduskõrgkoolis. Lõpetajale antakse magistrikraad, millega on võimalik jätkata õpinguid doktoriõppes. (Milline...) Magistriõppesse on majandusarvestust võimalik õppima asuda Eesti Maaülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ja Tartu Ülikoolis.

Bakalaureuse- ja magistriõpingud on teatud erialade puhul omavahel ühendatud. Seda nimetatakse integreeritud bakalaureuse- ja magistriõppeks. Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe sisaldab endas nii alusõpet kui ka süvendatud spetsialiseerumisega õpet. Integreeritud õpped on arsti-, loomaarsti-, proviisori-, hambaarsti-, arhitekti-, ehitusinseneriõpe ja klassiõpetaja õpetajakoolitus. Õppekava maht on 300-360 ainepunkti ning kestus 5-6 aastat. Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekava lõpetajatele antakse magistrikraad, mis annab võimaluse jätkata õpinguid doktoriõppes. (Integreeritud...)

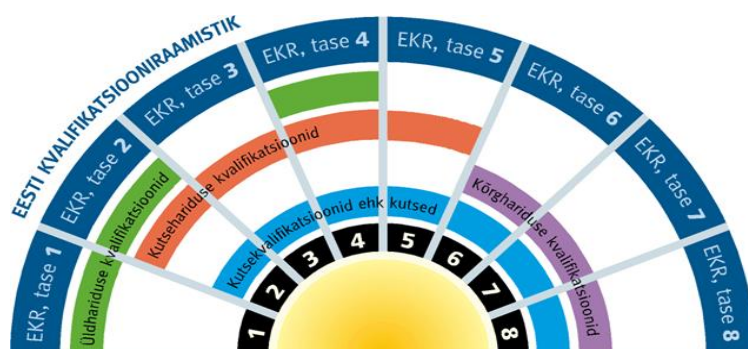
Doktoriõpe on kõrghariduse kolmanda astme õpe, milles õpitakse süvendatult tundma oma uurimistöö keskkonda ja omandatakse uurimistöö läbimise tehnikad ning oskused. Doktoriõppesse pääseb ainult magistrikraadiga ning selle kestus on 3-4 aastat. Lõpetamiseks on vaja kaitsta doktoritöö ning saadakse doktorikraad. (Kõrghariduse kolmas...)

Eestis on võimalik peale üldkeskhariduse omandamist jätkata õpinguid kuues erinevas avalik-õiguslikus ülikoolis, ühes eraülikoolis, kaheksas riigi rakenduskõrgkoolis ja samuti kuues erarakenduskõrgkoolis. (Kõrgkoolid... 2015) Eestis on ka võimalus soovitud eriala minna edasi õppima mõnda kutseõppeasutusse, kus omandada vajalikud praktilised oskused.

Kutseharidusel on võrreldes kõrgharidusega selgesti eristatav fookus, pannes rõhku spetsiifilisematele praktilistele teadmistele ja oskustele. (Cowie, 2013). Iga töö tegemiseks on vajalik teatud kompetentsus – oskused, teadmised, sobivad isikuomadused, hoiakud ning vastav kogemus. Kutseõppe eesmärk on edasi anda teadmised, oskused ja hoiakud, vilumused ning sotsiaalne valmidus töötamiseks, ühiskonnaelus osalemiseks ja elukestvaks õppeks. Kutsesüsteem toetab Eesti töötajate konkurentsivõimet, on tugistruktuuriks haridussüsteemile, aitab kaasa inimeste kompetentsuse hindamisele ja tunnustamisele ning muudab kutsed riigisiselt ja rahvusvaheliselt võrreldavaks. Kutseõpet viiakse läbi kutseõppeasutustes ja rakenduskõrgkoolides. (Kutsesüsteem). 2015/16. õppeaastal pakuvad kutseõpet 37 kutseõppeasutust ja 5 rakenduskõrgkooli. Lähtuvalt kooli omandivormist jaotatakse kutseõppeasutused riigi-, munitsipaal-, ja erakutseõppeasutusteks. Haridus- ja teadusminis-

teeriumi hallatavad on 29 riigi kutseõppeasutust. Neist kutseõppeasutustest pakuvad majandusarvestuse õpet Tallinna Majanduskool, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Narva Kutseõppekeskus, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Haapsalu Kutsehariduskeskus, Hiiumaa Ametikool, Kuressaare Ametikool, Tartu Kutsehariduskeskus, Pärnu Saksa Tehnoloogiakool ning Lääne-Viru Rakenduskõrgkool. (Õppeasutused). Kutseõppe eesmärki edasi anda tunnustatud kompetentsus ehk pädevus, millega kaasnevad õigused ja kohustused, nimetatakse kvalifikatsiooniks. (Kvalifikatsioonid)

Kvalifikatsioonide kirjeldamise, liigitamise ja võrdlemise vahendiks on kvalifikatsiooniraamistik. Eesti kvalifikatsiooniraamistik on kaheksa-tasemeline ning hõlmab nii formaalhariduslikke kui ka kutsekvalifikatsioone. Ülevaate kirjeldatud kvalifikatsiooniraamistikust annab joonis 2. Eestis hakati kvalifikatsiooniraamistikku looma aastal 2005, kui haridus- ja teadusministri asutatud töörühm tegi ettepaneku luua kaheksa-tasemeline kõikehõlmav riiklik kvalifikatsiooniraamistik. Antud ettepanekule tuli positiivne vastukaja nii tööandjatelt, töötajate organisatsioonidelt, Eesti Kaubandus-Tööstuskojalt, Sotsiaalministeeriumilt kui ka Kommunikatsiooniministeeriumilt. Eesti kaheksa-tasemeline kvalifikatsiooniraamistik (EKR) jõustus 1. septembril 2008 koos uue kutseeadusega. Kvalifikatsiooniraamistik koosneb neljast alaraamistikust, milleks on üldhariduse kvalifikatsioonid, kutsehariduse kvalifikatsioonid, kõrghariduse kvalifikatsioonid ja kutsekvalifikatsioonid ehk kutsed. Üldhariduse kvalifikatsioonide õpiväljundeid kirjeldavad põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad, kutsehariduse õpiväljundid on välja toodud kutseharidusstandardis, kõrghariduse tasemete (rakenduskõrghariduse, bakalaureuseõppe, magistriõppe ja doktoriõppe) õpiväljundeid kirjeldab kõrgharidusstandard ning kutsekvalifikatsioonide ehk kutsete kompetentsusnõuded on välja toodud kutsestandardites (Kvalifikatsiooniraamistik)

Joonis 2. Eesti kvalifikatsiooniraamistik

Allikas: Eesti kvalifikatsiooniraamistik (EKR)

Eesti kvalifikatsiooniraamistiku tasemete kirjeldused määravad ära haridussüsteemi õpitulemuste ja kutsete süsteemi kutsetasemete üldnõuded. Raamistiku esimene tase kujutab endast üldteadmisi ning põhioskusi lihtsamate (töö)ülesannete täitmiseks. Teine tase nõuab põhilisi töö- või õppesuunaalaseid faktiteadmisi ning põhilisi kognitiivseid ja praktilisi oskusi vastava teabe kasutamiseks, et täita tööülesandeid ja lahendada tavalisi probleeme. Esimene ja teine kvalifikatsiooniraamistiku tase on üldhariduse kvalifikatsioonid. Kolmas tase nõuab teadmisi tööalaste või õppesuunaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldmõistete kohta ning kognitiivseid ja praktilisi oskuseid (töö)ülesannete täitmiseks ja probleemide lahendamiseks, valides ja rakendades erinevaid meetodeid, töövahendeid, materjale ja teavet. Tuleb võtta vastutus töö- ja õppeülesannete täitmise eest. Neljanda taseme teadmiste alla kuuluvad töö- või õppesuunaalased laiaulatuslikud fakti- ja teooriateadmised ning tuleb omada töö- või õppesuunaalaseid kognitiivseid ja praktilisi oskuseid konkreetsetele probleemidele lahenduse leidmiseks. Neljandal tasemel olija juhivad ise oma tööd ja õppimist vastavalt juhtnõuetele olukorras, mida on võimalik tavaliselt ette näha, kuid mis võivad muutuda. Teine, kolmas ja neljas kvalifikatsiooniraamistiku tase on kutsehariduse kvalifikatsioonid. Viienda taseme kirjelduses on välja toodud tööalased või õppesuunaalased põhjalikud, spetsialiseeritud, faktilised ja teoreetilised teadmised ning teadlikkus oma teadmiste piiridest. Samuti kognitiivsed ja praktilised oskused abstraktsetele küsimustele loovate lahenduste leidmiseks. Kuuendal tasemel on nõutud töö- või õppesuunaalased süvateadmised, sealhulgas kriitiline arusaam teooriatest ja printsiipidest. Oskuste poole pealt tuleb näidata meisterlikkust ja uuenduslikkust keeruliste ja ettearvamatute probleemide lahendamisel. Kuuendal tasemel olija juhatab keerulisi tehnilisi või kutsealaseid tegevusi ja projekte ning on võimeline võtma vastutuse ettearvamatutes olukorras. Seitsmendal kvalifikatsiooniraamistiku tasemel on nõutud aga väga spetsialiseeritud, osaliselt töö- või õppesuunaalaste teadmiste esirinnas olevad teadmised, millel rajaneb originaalne mõtlemine. Oskuste poole pealt tuuakse välja spetsialiseeritud probleemilahendamine, mis on vajalik eelkõige teadus- ja/või innovatsioonitegevuses. Sellel tasemel eeldatakse võimet juhtida ja muuta keerukaid ja ettearvamatuid töö- või õppesituatsioone. Viimane, kaheksas tase, on kõrgeim antud kvalifikatsiooniraamistikus. See rajaneb teadmistel, mis on töö- või õppesuunaalaste ja valdkondadevaheliste teadmiste esirinnas. Nõutud on eriti arenenud ja spetsialiseeritud oskused ja tehnikad, et lahendada kriitilisi küsimusi teadus- ja/või innovatsioonitegevuses. Antud tasemel olija omab autoriteeti ja demonstreerib oma

uuendusmeelsust, iseseisvust, teadus- ja kutsealast meisterlikkust ning pidevat pühendumust uute ideede või protsesside arendamisel. Loetletud kolm taset moodustavad Eesti kõrghariduse kvalifikatsioonid. (Ibid.)

Kutse- ja kõrghariduskvalifikatsioonid annavad noortele hea ettevalmistuse iseseisvaks tööeluks. Töö iseloomu kiire areng ja mahtude kasv nõuab töötajatelt üha enam spetsiifilisemaid oskusi ning operatiivsemat tegutsemist erinevates olukordades, olenemata valdkonnast. Omandades kutsekvalifikatsioonid, mis põhinevad kutsestandarditel, omandab õppur vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud, mida antud kutsealal vajab.

1.2 Kutsestandardid, kutsehariduse õppekavad ja majandusarvestuse õppimise võimalused Eestis

Oma kutsealal edukaks tegutsemiseks on loodud kutsestandardid, kus on välja toodud vajalikud oskused ja teadmised kindla eriala kohta. Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning antud kutsele tegutsemiseks vajalikku kompetentsust. Kutsestandard on aluseks tööturu nõudmistele vastavate õppekavade ja koolitusprogrammide koostamisel, aluseks kompetentsuse hindamisel, abiks tööandjale ametite kirjeldamisel ja töötajate värbamisel, abiks ka töötajale, et saada selgust oma oskuste ja puudujääkide vahel. Samuti on kutsestandard abiks ka koolitajale, õppurile, lapsevanemale, nõustajale ja teistele, hankimaks vajalikku informatsiooni tööturul töötajatele kehtestatud nõudmistele kohta. Kutsestandard on aluseks ka kutsetunnistuste rahvusvahelisel võrdlemisel. Kutsestandardi koostamisel teeb otsuse koostamise või uuendamise vajaduse kohta kutsenõukogu. See on Kutsekoja juures tegutsev koostööorgan, mille tegevuse eesmärk on vastavas majandusharus kutsesüsteemi arendamine ja rakendamine. Ettepaneku kutsestandardi koostamiseks võib teha nii kutseandja, ettevõtte või asutus, kui ka samuti kutsenõukogude esimeeste kogu. Kutsestandardid peavad olema koostatud arvestades kokkuleppeid kutsete laiapõhjalisuse või kitsuse osas ning kirjeldades oodatavaid kompetentse vaadeldavate ja hinnatavatena. (Mis on kutsestandard?)

Kuni 2013. aastani (k.a.) oli Eesti Raamatupidajate Kogu kinnitatud kutsetasemeteks Raamatupidaja Assistent I, Raamatupidaja II ja Raamatupidaja III. Vastavalt uuele

kaheksatasemelisele kutsekvalifikatsiooniraamistikule sai raamatupidamise kutse valdkonda kolm taset: 5, 6 ja 7. Sisuline muudatus erinevates kvalifikatsioonitasemetes on siiski väike ning muudatus võrreldes varasemate standarditega pigem formaalne. Võrreldes varasema taseme Raamatupidaja assistent I, lisandus raamatupidaja (tase 5) töö osade hulka lisaks finants- ja maksuarvestusele ka juhtimisarvestus. (Raamatupidamise kutsestandarditest alates...) Raamatupidaja kutsestandard vastab kvalifikatsiooni-raamistiku tasemele 5, vanemraamatupidaja kutsestandard vastab tasemele 6 ja juhtivraamatupidaja kutsestandard vastab tasemele 7. 31. detsembril 2013 kaotas kehtivuse kutsestandard Raamatupidaja assistent I, kuid selle kutsestandardi alusel võib jätkuda kutse andmine kuni 31. detsembrini 2016 neile isikutele, kes on õppinud vastava kutsestandardi põhjal koostatud kutseõppe õppekaval. (Kutsestandardid) Uuenenud raamatupidamise kutsestandardid jõustusid 1. jaanuaril 2014.

Raamatupidaja assistent I kutsetase tähendas tööd traditsioonilises raamatupidamisarvestuses ja aruannete koostamises, täites talle antud ülesandeid raamatupidaja juhendamisel. Põhiliste tööülesannete hulka kuulusid vajalike dokumentide koostamine ja täitmine, inventuuridel osalemine, andmesisestus vastavatesse programmidesse ning raamatupidamise tehniline pool. Varasemas kutsetasemes Raamatupidaja II põhilisteks tööülesanneteks oli märgitud dokumentide kontroll, majandustehingute klassifitseerimine ja registreerimine, finantsaruannete koostamine, eelarvete ettevalmistamine ja dokumenteerimine, inventuuride läbiviimine, maksude arvestamine ja deklareerimine. Raamatupidaja III tase sätestas põhilisteks tööülesanneteks igapäevase raamatupidamise töö planeerimise ja juhtimise, struktuuriüksuse esindamise suhetes organisatsiooni siseste ja väliste osapooltega, teiste töötajate juhendamise ning järelevalve teostamise. Samuti pidi ette valmistama eelarveid ja finantsaruandeid ning tagada tuli kulutuste kontroll ja ressursside efektiivne kasutamine. (Ibid.)

Uuendatud viienda taseme raamatupidaja kutsestandard on Eesti kutsehariduse kvalifikatsiooniraamistiku tasemete alla kuuluv standard. Sellel tasemel olev raamatupidaja tegeleb põhiliselt finantsarvestusega, kuid ka finantsaruannete analüüsiga, maksuarvestusega, kulu- ja eelarvestusega. Tema kohustuseks on korraldada raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise ja objektiivse informatsiooni saamine majandusüksuse finantsseisundist ja tegevustulemustest. Tööülesanded on seotud maksudeklaratsioonide täitmisega, statistiliste aruannete koostamise ja muu seesugusega. (Kutsestandard, tase 5)

Eesti kvalifikatsiooniraamistiku kuuenda taseme kutsenimetuseks on vanemraamatupidaja. Kutsestandardis on välja toodud, et vanemraamatupidaja tegeleb finantsarvestusega, juhtimisarvestusega, kuluarvestusega, finantsaruannete analüüsiga, maksuarvestusega ja eelarvestusega. Vanemraamatupidaja igapäevased põhilised tööülesanded on seotud eelarvete ning finantsaruannete ettevalmistamise ja/või koostamisega, vajadusel planeerimisega ja juhtimisega, finantstegevuse analüüsimisega, tagades ülesannete õigeaegse ja efektiivse täitmise. Vanemraamatupidaja peab olema oma töös märkmisväärselt vastutustundlik ja iseseisev. Vajadusel tuleb kontrollida ja juhendada teisi meeskonnaliikmeid. (Kutsestandard, tase 6)

Seitsmenda taseme kutsenimetuseks on juhtivraamatupidaja. Ka juhtivraamatupidaja tegeleb mitmete majandusarvestuse valdkondadega, milleks on finantsarvestus, juhtimisarvestus, kuluarvestus, finantsaruannete analüüs, maksuarvestus, eelarvestus ja audiitorkontroll. Juhtivraamatupidaja tööülesannete hulka kuuluvad töö planeerimine ja juhtimine, struktuuriüksuse esindamine suhetes organisatsiooni siseste ja väliste osapooltega, teiste töötajate juhendamine ning järelevalve teostamine, eelarvete ning finantsaruannete ettevalmistamine, kulutuste kontroll, finantstegevuse analüüs ning ressursside efektiivse kasutamise tagamine. Vajadusel tuleb vastu võtta õigeid rahandusalaseid otsuseid ja maandada finantsriske. Juhtivraamatupidaja peab teostama erinevaid tehnilisi või erialaseid keerulisi operatsioone. Töö eeldab märkmisväärselt isiklikku vastutust ja iseseisvust ning nõuab tihedat koostööd meeskonna/grupi teiste liikmetega. (Kutsestandard, tase 7)

Kutsestandardite alusel on loodud õppeasutuste õppekavad, mis on kutseõppeasutuses toimuva õppetöö alusdokumendiks. Selles on kirjeldatud õppe eesmärgid, ülesanded ning õpingute alustamise ja lõpetamise nõuded. Õppekava on kohustuslik koostada iga kutse- või eriala kohta, mida õppeasutuses on võimalik omandada. On olemas riiklikud ja kooli õppekavad. Riiklik õppekava on kutsekeskharidusõppe õppekava koostamise alusdokument, mis on kokku pandud koostöös sotsiaalpartneritega asjaomaste kutsestandardite, kutseharidusstandardite ja gümnaasiumi riikliku õppekava alusel. Kutseõppe riiklikud õppekavad kinnitatakse haridus- ja teadusministri määrusega. Kooli õppekavad aga koostatakse iga kutse- või eriala kohta, mida saab koolis omandada. Kooli tasemeõppe õppekavad v.a kutsekeskhariduse õppekavad koostatakse kutseharidusstandardi ja asjaomase kutsestandardi alusel. (Kutseharidus)

2013. aastal võttis Riigikogu vastu uue kutseõppeasutuse seaduse, mis muutis oluliselt senist kutseharidussüsteemi korraldust ja õppekavade süsteemi. Seaduses kehtestatud uuenduste kiireks rakendamiseks käivitati 2013. aastal kutsehariduse korralduse ja õppekavade reform, mille raames töötasid koolid välja uued õppekavad. Olulisemate muudatuste hulka kuulusid uued kehtestatud kutseõppeliigid, mis on otseselt seostatud Eesti kvalifikatsiooniraamistikuga. Hindamiskorralduses, kutseõppeliikide ja õppekavade kehtestamisel rakendatakse läbivalt väljundipõhisuse printsiipi, mis tähendab, et õppeprotsess keskendub õpiltulemuste ehk –väljundite saavutamisele ja nende hindamisele. Õppe läbiviimise õigust antakse läbi akrediteerimise. Kasutusele võeti ka Eesti kutsehariduse arvestuspunkt EKAP. Üleminek uutele õppekavadele kestab kuni 1. septembrini 2017, kui oodata on suuremaid muudatusi kutsehariduses. 2017. aasta septembriks uuendatakse kõikide Eesti ametikoolide õppekavad. Alates sellest ajast võetakse õpilasi vastu ainult uue kutseõppeasutuse seadusega kooskõlla viidud õppekavadele. (Kutseharidus) Hetkel Eestis kehtivad kutseõppe liigid, milleks on teise, kolmanda, neljanda ja viienda taseme kutseõpe, mis on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Hetkel Eestis kehtivad kutseõppe liigid

Tase	Teadmiste ulatus
2. tase	Põhilised töö- või õppesuunaalased faktiteadmised
3. tase	Teadmised tööalaste või õppesuunaalaste faktide, põhimõtete, protsesside ja üldmõistete kohta
4. tase	Töö- või õppesuunaalased laiaulatuslikud fakti- ja teooriateadmised
5. tase	Töö- või õppesuunaalased põhjalikud, spetsialiseeritud, fakti- ja teooriateadmised ning teadlikkus oma teadmiste piiridest

Allikas: Tasemekirjeldused

Kutseõppe liikide neljas tase jaguneb omakorda esmaõppeks ja jätkuõppeks. Neljanda taseme kutseõppe esmaõppes on kutsekeskharidusõpe ehk kutsekeskharidus, mille käigus on õpilasel võimalik omandada koos kutse- ja erialase pädevusega ka keskharidus. Sellise õppe alustamisel on haridusnõudeks põhihariduse olemasolu. Kui tegemist on vähemalt 22-aastase põhihariduseta isikuga, siis on ka temal võimalik õppima asuda. Õppe maht on 180 EKAP-d, sealhulgas praktika moodustab vähemalt 35%. Hiljem on võimalik õpinguid jätkata neljanda või viienda tasemekutseõppe jätkuõppes või rakenduskõrgharidusõppes või bakalaureuseõppes. Neljanda taseme esmaõppes (kui ei tulda kutsekeskharidusõppesse) on õpingute alustamise haridusnõudeks põhiharidus ning õppe maht 15-150 EKAP-d. Praktika osakaal õppes moodustab vähemalt 50%. Õpinguid on võimalik jätkata neljanda taseme kutseõppe

jätkuõppes või minna omandama üldkeskharidust või kutsekeskharidust, keskhariduse olemasolul on võimalik minna edasi viienda taseme kutseõppesse, rakenduskõrgharidusõppesse või bakalaureuseõppesse. Neljanda taseme jätkuõppesse võetakse põhiharidusega ja neljanda kvalifikatsioonitaseme kutse või vastavate kompetentsidega õpilasi. Õppe maht jätkuõppes on 15-60 EKAP-d ning praktika osakaal vähemalt 50%. Edasi on võimalik minna omandama üldkeskharidust või kutsekeskharidust, keskhariduse olemasolul viienda taseme kutseõppesse, rakenduskõrgharidusõppesse või bakalaureuseõppesse. Neljanda taseme kutseõppe väljundiks tööturul on keerukamad ametid seadme- ja masinaoperaatorite, oskustöötajate ja käsitöölise, põllumajanduse ja kalanduse oskustöölise, teenindus- ja müügitöötajate ning ametnike ametialades. Viienda taseme kutseõppe ehk kutseeriharidusõppe võimalus loodi Eestis alates 2013/14. õppeaastast, enne seda polnud viiendal kvalifikatsioonitasemel õpe Eestis saadaval. Viienda taseme esmaõppesse pääsemiseks peab olema omandatud keskharidus. Esmaõppe maht on 120-150 EKAP-d, millest praktika moodustab 50%. Viienda taseme esmaõppes edasi on võimalik minna õppima viienda taseme kutseõppe jätkuõppesse, rakenduskõrgharidusõppesse või bakalaureuseõppesse. Tavaliselt viienda taseme esmaõppe lõpetajatest saavad keskastme spetsialistid, tehnikud või ametnikud. Viienda taseme jätkuõppesse saamiseks tuleb kindlasti omada keskharidust ja neljanda või viienda taseme kutset või vastavat kompetentsi. Õppe maht on 15-60 EKAP-d, sealhulgas praktika moodustab 50%. Viienda taseme jätkuõppes on võimalik liikuda edasi kõrgharidust omandama rakenduskõrgharidusõppesse või bakalaureuseõppesse. Tavaliselt viienda taseme jätkuõppe väljunditeks tööturul on keerukamad ametid seadme- ja masinaoperaatorite, oskustöötajate ja käsitöölise, põllumajanduse ja kalanduse oskustöölise, teenindus- ja müügitöötajate ning ametnike ametialades. (Uued kutsehariduse...)

Majandusarvestuse valdkonna ametid on tänapäeval väga hinnas ning hästi tasustatud. Majandusarvestust õppida soovijatel on Eestis selleks päris mitmeid võimalusi. Õpet sellel alal pakuvad järgmised kutseõppeasutused: Tallinna Majanduskool, Tartu Kutsehariduskeskus, Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, Narva Kutseõppekeskus, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Lääne-Viru Rakenduskõrgkool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool, Haapsalu kutsehariduskeskus, Hiiumaa Ametikool ning Kuressaare Ametikool.

Tallinna Majanduskoolis on võimalik õppida raamatupidaja eriala. Õppetöö toimub nii

eesti kui ka vene keeles ning vene õppekeelega õpperühmades siiski osaliselt ka eesti keeles. Tallinna Majanduskool pakub statsionaarset õpet ehk päevast õpet, mis leiab aset vastavalt tunniplaanile esmaspäevast reedeni kella 8.30-20.30. Samuti on võimalik õppida mittestatsionaarses õppes, mis tähendab kas õhtust õpet vastavalt tunniplaanile esmaspäevast neljapäevani kell 17.15-20.30, või sessioonõpet esmaspäevast laupäevani kord kuus. Mõlemal õppeaastal tuleb läbida 10-nädalane praktika mõnes ettevõttes. Sisseastumisel arvestatakse emakeele riigieksami, sisseastumistesti ja vestluse tulemusi. Vene keele õpperühma kandideerijate puhul arvestatakse eesti keele teise keelena riigieksamit, sisseastumistesti ja vestluse tulemust. Juhul, kui emakeele riigieksam pole sooritatud, saab seda teha ka seal samas. (Raamatupidaja)

Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus pakub oma majandusõppe osakonnas raamatupidamise erialast õpet. Õppekeeleks on eesti keel. Õppida on selles koolis võimalik ainult statsionaarses õppevormis. Läbitavates põhiõpingute moodulites peab sisalduma ka praktika, mille mahuks on 30 EKAP. Raamatupidaja õppekaval õpingute alustamise tingimuseks on keskhariduse olemasolu. (Raamatupidamine)

Narva Kutsehariduskeskuses pakub samuti raamatupidaja erialast õpet. Narva Kutsehariduskeskusesse õppima asumisel raamatupidaja erialale tuleb arvestada sellega, et õppekeeleks on vene keel. Õpe võib toimuda statsionaarses ja mittestatsionaarses õppevormis. Nõue antud õppekaval õpingute alustamiseks on keskhariduse olemasolu. (Narva Kutseõppekeskuse õppekava)

Pärnumaa Kutsehariduskeskuses saab õppida kutseõppe esmaõppes raamatupidaja eriala. Õppida saab ainult mittestatsionaarses õppevormis ning auditoorne õppetöö toimub iga õppeperioodi (viie nädala) jooksul üks kord teisipäevast laupäevani. Läbitavate põhiõpingute moodulite käigus tuleb läbida ka ettevõttepraktika. Sisseastumisel vaadatakse keskharidust tõendava dokumendi hinnete aritmeetilist keskmist ning viiakse läbi test kõikidele õpilaskandidaatidele. Kool pakub võimalust taotleda õppetoetust, sooritada kutseksam ning jätkata õpinguid Lääne-Viru Rakenduskõrgkoolis. (Raamatupidaja)

Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool võimaldab õppijal astuda raamatupidaja erialal sessioonõppesse. Õpe toimub mittestatsionaarses õppevormis ning esmaõppes. Praktika viiakse läbi esimesel kursusel raamatupidamise tutvumispraktika organisatsioonis ning teisel kursusel finantsraamatupidamise praktika organisatsioonis. Kooli lõpetanu oskab analüüsida ettevõtte majandustegevust ja seda mõjutavat ettevõtluskeskkonda, orienteeruda

raamatupidamise erinevates valdkondades, kajastada majandussündmuseid arvestusregistrites, koostada finantsaruandeid, arvestada töötasu ning on valmis sooritama raamatupidaja kutseeksamit. Eriala lõpetajal selles koolis on olemas põhjalik ettevalmistus töötamiseks raamatupidaja assistendina, raamatupidajana nii avalik-õiguslikus kui ka erasektoris. Edasi on võimalik minna õppima Tartu Ülikooli, Tallinna Tehnikaülikooli, Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli. Õppetöö on õppijale tasuta ning ainsaks vastuvõtutingimuseks on kutsesobivuse vestlus. (Raamatupidaja)

Samuti on võimalik raamatupidaja kaks aastat kestev kutseõpe esmaõppena keskhariduse baasil läbida Haapsalu Kutsehariduskeskuses. Õppekava rakendatakse statsionaarses õppevormis koolipõhises õppes. Toimub tsükliõpe ning on vaid üks koolinädal kuus, teisipäevast laupäevani. Põhiõpingute moodulitesse on integreeritud ka praktika, mis toimub paralleelselt õppetööga ning mille kestvuseks on 20 nädalat. Juba tööalaga seotud õppijatel arvestab kool erialast töökogemust õppekava osana. Õppekava läbimisel omab kooli lõpetanu süsteemset ülevaadet peamistest majandusteooriatest ning mõistab kaasaegses majanduskeskkonnas toimuvat, mõistab majandusarvestuse põhimõisteid, printsiipe ja meetodeid, oskab planeerida juhendamisel väikese ja keskmise suurusega majandusüksuse finantstegevust, analüüsib finantsolukorda ning hindab finantsseisundit. Edasi on võimalik õppima suunduda Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli kolmandale kursusele või Eesti Ettevõtlikuskõrgkooli Mainor, omandades rakenduskõrghariduse. (Raamatupidaja)

Hiumaa Ametikooli õppekava on välja töötatud vastavalt raamatupidaja, tase 5 kutsestandardile. Õppekeeleks on eesti keel ning õpe võib toimuda statsionaarses (koolipõhine ja töökohapõhine) ja mittestatsionaarses õppevormis. (Hiumaa Ametikooli õppekava)

Ka Kuressaare Ametikoolis saab raamatupidaja erialale esmaõppesse õppima asuda. Õppekeeleks on eesti keel. Sisseastumistingimusteks on vestlus kandidaadiga ning vaja on saata ka motivatsioonikiri. Pingeread moodustatakse gümnaasiumi/keskkooli eesti keele, matemaatika, inglise keele, ühiskonnaõpetuse ja geograafia keskmise hinde alusel. (Raamatupidaja (2a)). Kuressaare Ametikoolist ja teistest majandusarvestuse erialast õpet pakkuvatest kutseõppeasutustest annab ülevaate tabel 2.

Tabel 2. Kutseõppeasutused, mis pakuvad majandusarvestuse alast haridust

Õppeasutused	Õppekeel(ed)	Õppevorm(id)	Sisseastumistingimus(ed)
Riigikutseõppeasutused:			
1. Tallinna Majanduskool	eesti/ vene	statsionaarne/ mittestatsionaarne	emakeele riigieksami, sisseastumistesti ja vestluse tulemus
2. Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus	eesti	statsionaarne	keskhariduse olemasolu
3. Narva Kutseõppekeskus	vene	statsionaarne/ mittestatsionaarne	keskhariduse olemasolu
4. Pärnumaa Kutsehariduskeskus	eesti	mittestatsionaarne	keskhariduse tõendava dokumendi hinnete aritmeetiline keskmine, test
5. Olustvere Teenindus- ja maamajanduskool	eesti	mittestatsionaarne	kutsesobivuse vestlus
6. Haapsalu Kutsehariduskeskus	eesti	tsükliõpe	keskhariduse olemasolu
7. Hiiumaa Ametikool	eesti	statsionaarne/ mittestatsionaarne	keskhariduse olemasolu
8. Kuressaare Ametikool	eesti	statsionaarne	gümnaasiumi/keskkooli eesti keele, matemaatika, inglise keele, ühiskonnaõpetuse ja geograafia keskmine hinne; motivatsioonikirja ja vestluse tulemus
Munitsipaalõppeasutused:			
9. Tartu Kutsehariduskeskus	eesti	statsionaarne	lõputunnistuse eesti keele ja matemaatika hinne, test ja vestlus
Erakutseõppeasutused:			
10. Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	eesti	mittestatsionaarne	keskhariduse olemasolu
Kutseõpet pakuvad rakenduskõrgkoolid:			
11. Lääne-Viru Rakenduskõrgkool	eesti	Statsionaarne/ mittestatsionaarne	Keskharidust tõendava dokumendi keskmine hinne korrutatakse 4-ga, vastuvõtuküsimustik

Allikas: (Autori koostatud, aluseks lisas 1 toodud allikad)

Tartu Kutsehariduskeskuses on võimalik läbida raamatupidaja eriala esmaõpe kestusega kaks aastat. Õpe toimub keskhariduse baasil statsionaarses õppevormis. Õppetöö toimub nii päevaõppes kui ka sessioonidena, kus auditoorsed tunnid leiavad aset iga õppeperioodi 4. nädalal esmaspäevast reedeni kell 8.30-19.00. Moodulid, mille raames saadakse teadmised ja oskused, on karjääri planeerimine ja ettevõtlus, ettevõtluskeskkond ja ettevõtte rahandus, finantsarvestus, maksuarvestus ja juhtimisarvestus. Samuti tuleb läbida

praktika mõnes raamatupidamisega tegelevas ettevõttes, esimesel kursusel 10 õppenädalat ja teisel kursusel 10 õppenädalat. Kooli õpilaste vastuvõtmisel arvestatakse lõputunnistusel olevat eesti keele ja matemaatika hinnet, kohapeal läbiviidava testi tulemust ning vestlust. Kohapeal tehtav test toimub arvutil ning sisaldab küsimusi raamatupidaja tööst, majandusest, eriala põhiterminoloogiast ning üldisi silmaringi küsimusi. Rakendusliku kõrghariduse tasemel on võimalik edasi õppima suunduda Mainori Kõrgkooli või Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli ning kõrghariduse tasemel Tartu Ülikooli majandusteaduskonda. (Raamatupidaja)

Pärnu Saksa Tehnoloogiakool pakub kahe aastase kestusega 120 EKAP mahuga raamatupidamise sessioonõpet. Õpingute aluseks on majandusarvestuse riiklik õppekava, mille koostamise aluseks on kutsestandard Raamatupidaja, tase 5. Õpingute alustamiseks on nõutud keskhariduse olemasolu. Toimub ainult sessioonõpe, mis leiab aset kord kuus kolmel päeval. Põhiõpingute mooduliteks on karjääri planeerimine ja ettevõtlus, ettevõtluskeskkond ja ettevõtte rahandus, finantsarvestus, maksuarvestus, juhtimisarvestus. Tegemist on erakutseasutusega ning õpe on tasuline. Hariduse saamiseks Pärnu Saksa Tehnoloogiakoolis tuleb välja käia 799 eurot õppeaastas. (Pärnu Saksa tehnoloogiakooli...)

Kutseõpet pakkuvatest rakenduskõrgkoolidest saab raamatupidaja eriala omandada Lääne-Viru Rakenduskõrgkoolis. Õppida saab 5. taseme kutseõppe esmaõppes, nii statsionaarses kui ka mittestatsionaarses õppevormis. Raamatupidaja õppekava põhineb raamatupidaja tase 5 kutsestandardil. Lisaks põhiõpingute moodulitele tuleb sooritada ettevõttepraktika mahus 30 EKAP. (Raamatupidaja) Raamatupidaja kutseõppesse astujate keskharidust tõendava dokumendi keskmine hinne korrutatakse neljaga. Täita on vaja ka vastuvõtuküsimustik, milles uuritakse kandidaadi väljendusoskust, eriala tundmist ja kutsealast valmisolekut, õpimotivatsiooni ning antakse ka probleemülesanne lahendamiseks. (LVRKK vastuvõtutingimused ja...)

Kõikides Eestis tegutsevates kutseõppeasutustes raamatupidamise erialal on õpe kestvusega kaks aastat keskhariduse baasil ning õppemaht 120 EKAP. Samuti on kõikides koolides kasutusel õppekava, mis on välja töötatud vastavalt raamatupidaja 5. taseme kutsestandardile. Tüüpilise õppekava struktuuri moodustavad järgmised põhiõpingute moodulid: karjääri planeerimine ja ettevõtlus, ettevõtluskeskkond ja ettevõtte rahandus, finantsarvestus, maksuarvestus, juhtimisarvestus. Esimene moodul, milleks on karjääri planeerimine ja ettevõtlus, seab eesmärgiks panna mõistma oma vastutust teadlike otsuste

langetamisel elukestvas karjääriplaneerimise protsessis, mõistma majanduse olemust ja majanduskeskkonna toimimist, mõtestada oma rolli ettevõtluskeskkonnas. Eesmärk on õpetada kasutama oma õigusi ja täitma oma kohustusi töökeskkonnas toimimisel ning käituda vastastikust suhtlemist toetaval viisil. Põhiõpingute teine moodul, ettevõtluskeskkonna ja ettevõtte rahanduse eesmärgiks on mõista majandusarvestuse rolli organisatsiooni eesmärkide elluviimisel, lähtudes äri- ja kutse-eeetika põhimõtetest ning arvestades kultuurilisi erinevusi, mõista majandusüksuse toimimist mikro- ja makrotasandil ning majanduse sektorivahelisi seoseid ja koostöid. Samuti orienteeruda majandusnäitajate süsteemis ja majanduspoliitikas ning rakendada majandusmatemaatilisi- ja statistilisi meetodeid rahandussituatsioonide lahendamisel ning analüüsimisel. Finantsarvestuse moodulis õpitakse kajastama dokumentide alusel väikese ja keskmise suurusega majandusüksuse majandussündmusi, koostama ja esitama finantsaruandeid ja statistilisi aruandeid ning koostama aruannete analüüsi. Maksuarvestuses selgitatakse Eesti maksusüsteemi ja maksumaksja õigusi ja kohustusi. Õpitakse arvestama maksusid ning koostama ja esitama maksudeklaratsioone vastavalt õigusaktidele. Viimases moodulis, milleks on juhtimisarvestus, õpitakse koostama väikese ja keskmise suurusega majandusüksuse finantseelarveid, õpitakse arvestama majandusüksuste toodete/teenuste omahinda, analüüsima ettevõtte finantstegevuse erinevaid valdkondi ning esitama finantsanalüüsi tulemusi ja ettepanekuid finantsvaldkonna juhtimisotsusteks. (Hiiumaa Ametikooli Õppekava)

Suurema praktika osakaalu tõttu pakub kutseharidus tänapäeval õpilastele rohkem võimalust arendada end läbi praktika ning seetõttu ka rohkemat töökogemust. Eesti kutsehariduse areng on viimase 10 aasta jooksul oluliselt paranenud. Kutsehariduskeskuste õpetajad on enamjaolt erakordselt pühendunud spetsialistid oma alal. Kümne aasta jooksul on efektiivsemaks muutunud ka kutsehariduskeskuste ja tööandjate vaheline koostöö. Firmad on hakanud rohkem panustama nii kutsestandardite kui ka õppekavade loomisesse. Eesti ettevõtetest panustab hinnanguliselt 20% kutsehariduse arengusse olles täna kutseõppes teadmisi omandavatele õpilastele praktikabaasiks, parendades nende oskusi ja andes juurde kogemusi. (Virkebau, 2015) . Arenenud tööstusriike koondav rahvusvaheline Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon on soovinud tõsta kutsehariduse mainet ja staatust ühiskonnas ning muuta see populaarsemaks. (Barshay, 2014) Näiteks Šveitsis väärtustatakse kutseharidust väga kõrgelt ning see põhineb õpipoisiõppe mudelil, mis tähendab kutsehariduse omandamist koos reaalse töökogemusega. Koguni 75-80% Šveitsi õpilastest

valib oma õpingute jätkamiseks kutseharidussuuna. Õpipoisi mudel tähendab sisuliselt koostööd kutseõppeasutuse, õpilase ja ettevõtte vahel. Õpipoisi ja ettevõtte vahel sõlmitud leping kohustab firmat maksma töötasu, mis on õpipoisi jaoks piisavalt motiveeriv ja tagab omakorda ka finantsilise toimetuleku õpinguperioodil vältel. (Šveitsi kutseharidussüsteem põhineb...) Ka Inglismaal UCAS-e poolt läbi viidud uuringute kohaselt on kindlaks tehtud, et kutseharidus pole enam kõrghariduse kõrval kaugeltki mitte halvas valguses ning võib täita nii-öelda lünka, mida ülikool alati ei pruugi. (A University...)

Kutsestandardite alusel koostatud kutsehariduse õppekavad annavad kutseõppeasutustesse sisseastujatele hea ülevaate põhiõpingute moodulitest ja õppest üldiselt. Kutseõppeasutusi on Eestis palju ning neist 11 pakuvad õpet raamatupidaja erialal. Tänu paindlikku õpet võimaldatavatele kutsekoolidele, mis pakuvad võimalust õppida nii statsionaarses kui ka mittestatsionaarses õppevormis, on soovitud ameti omandamine tänapäeval väga mugav ja lihtne. Majandusarvestusalase haridusega inimesel on tööturul palju võimalusi ning raamatupidaja on igas ettevõttes alati väga oluline.

1.3 Raamatupidaja roll ettevõttes

Raamatupidaja on asendamatu igas ettevõttes. Ükski edukas ettevõtte ei saa toimida ilma korrektse raamatupidamiseta. Raamatupidaja tegeleb muuhulgas firma mahukate tehingute dokumenteerimisega, mitmesuguste keerukate analüüsidega, aruandlusega ja paljude teiste aega ning süvenemist nõudvate ülesannetega. Tänu tänapäeva kiiresti arenevatele raamatupidamistarkvaradele, on jäänud raamatupidajale üha suurem roll ka ettevõtte finantsnõustajana ja analüütikuna. (Raamatupidaja ülesanded)

Raamatupidaja peamised ülesanded on ettevõtte arvepidamine, finantsdokumentide korrashoid ja aruannete koostamine, majandustehingute kandmine registrisse või raamatupidamisprogrammi, ja ka raamatupidamislike dokumentide säilitamine. Erinevate riikide ja kultuuride puhul võib raamatupidaja roll ettevõttes kohati erineda. Eestis tugineb raamatupidamine Eesti heale raamatupidamistavale ja rahvusvaheliselt tunnustatud standarditele. Raamatupidaja peab järgima kutse-eetika nõudeid. Lähtudes Eesti kutse-

standarditest, on võimalik välja tuua mitmeid oskusi, teadmisi ja hoiakuid, mida raamatupidajatelt eeldatakse.

Raamatupidaja tööd võib kitsamas mõttes kirjeldada kui finantsarvestuse osa, mis tegeleb raamatupidamiskannetega ehk raamatupidamisregistrite pidamisega. Suuremas plaanis hõlmab see sama majandusüksuse majandusanalüüsi, tegevuse planeerimist ja sisekontrolli. Raamatupidaja tegeleb mitmete majandusarvestuse valdkondadega – peamiselt finantsarvestusega, kuid sealjuures on tegemist ka nii finantsaruannete analüüsiga, maksuarvestusega, kui ka kulu-, ja eelarvestusega. Iga raamatupidaja peab korraldama raamatupidamist nii, et oleks võimalik saada aktuaalne, objektiivne ja võrreldav informatsioon antud majandusüksuse finantsilisest olukorrast ning tegevustulemustest. Raamatupidaja ametikoht eeldab suurel määral iseseisvate otsuste tegemist ja isiklikku vastutust ning nõuab koostööd meeskonna/grupi teiste liikmetega. Samuti on raamatupidaja puhul oluline ajaplaneerimisoskus, täpsus, kohusetundlikkus ja suhtlemisoskus. Raamatupidajad võivad töötada nii era-, avalikus-, kui ka mittetulundussektoris. (Kutsestandard, tase 5)

Raamatupidaja peab toime tulema kolme peamise valdkonnaga, milleks on finantsarvestus, maksuarvestus ja juhtimisarvestus. Finantsarvestuse alla kuuluvateks tööülesanneteks on majandussündmuste kirjendamine ja dokumenteerimine, aruannete koostamine ja analüüsimine hinnangute andmiseks ning raamatupidamise korraldamine ja juhtimine. Maksuarvestuse valdkonda kuuluvad tööülesanded on deklaratsioonide koostamine ning maksude planeerimine, analüüsimine ja optimeerimine. Juhtimisarvestusega seotud tööülesanded, millega raamatupidajal tuleb tegeleda, on majandusüksuse tegevuse analüüsimine, kuluarvestus ja eelarvestamine. (Ibid.)

Raamatupidaja ametikohale tööle asudes tuleb arvestada sellega, et töö on enamasti arvutiga ning rutiinne. Valmis tuleks olla, et töötempo on perioodiliselt pingeline. Raamatupidajalt oodatakse, et ta oleks isikuomadustelt suurepärase kohanemis-, ja koostöövõimega. Oluline on olla oma töös täpne, õppimis-, arenemis-, ja vastutusvõimeline, iseseisev, analüütiline, kontsentreerumisvõimeline ning aus. (Ibid.)

Finantsarvestusele kohaselt peab raamatupidaja järgima raamatupidamise seaduses ja muudes normatiivaktides ettevõttele sätestatud. Oma töös tuleb juhendada majandusüksuse raamatupidamise sise-eeskirjast. Raamatupidaja koostab juhendamisel raamatupidamise põhiaruandeid, võttes aluseks kirjendatud ja dokumenteeritud majandussündmused. Iga

raamatupidaja peab oskama valmistada ette andmeid mitmesuguste statistiliste aruannete koostamiseks ning koostama juhendamisel statistilisi aruandeid. Raamatupidaja kohustuste hulka kuulub ka oskus võrrelda koostatud aruannete vastavust raamatupidamise siseeeskirjaga, raamatupidamise ja muude seadustega ning dokumentide vormistamise ja säilitamise korra järgimine vastavalt raamatupidamise sise-eeskirjale. Vastavalt maksuarvestusele on raamatupidaja kohustuslikeks tegevusnäitajateks andmete kogumine, maksudeklaratsiooni täitmine ja esitamine vastavalt seadusandlusele. Raamatupidaja peab oskama võrrelda majandusüksuse maksude arvestamise vastavust maksuseadustele. Juhtimisarvestuse tööosade ülesanded on finantsaruannete analüüsi põhimeetodeid kasutades analüüsi teostamine, majandusüksuse eripärasest lähtudes kuluarvestuse meetodite kasutamine ning finantseelarvete koostamisel osalemine. (Ibid.)

Raamatupidajalt oodatakse osalemist meeskonnatöös ning kiiret kohandumist meeskonnaga. Ühtlasi on hea raamatupidaja valmis teistelt õppima ning sõlmima vajalikke kokkuleppeid ja kompromisse, sealjuures peab kinni tähtaegadest. Oluline on ka mõista kultuurilisi ja keelelisi erinevusi ning oskus suhelda erinevate inimestega. Äärmiselt vajalik on arvutikasutamise oskus, sealhulgas oskus kasutada erinevaid raamatupidamistarkvarasid. (Ibid.)

Tänapäeva innovaatiline ning ettearvamatu ärimaailm nõuab pearaamatupidajalt üha enam oma ametis võtma suuremat vastutust organisatsioonis. Võime kriitiliselt mõelda, suhteid luua, ennast selgelt väljendada ning silma paista ka kirjaoskuslikus suhtlemises, on otsustavateks teguriteks ühe atesteeritud juhtivraamatupidaja edukuse ja asjatundlikkuse määramisel. (McCabe, 2015) Viimasel ajal on raamatupidaja tuleviku rolli üle palju spekulatsioonid. Arvatakse, et raamatupidamine muutub tulevikus märkimisväärselt ja seda just raamatupidaja rollist lähtudes. Tänu kiiresti arenevale tehnoloogiale on praegu võimalusi rohkem kui kunagi varem ning seega vastava tarkvara abil on võimalik tegevusi automatiseerida. See teeb raamatupidajat enam mitte niivõrd raportite koostajaks, vaid tõlgendajaks ja hinnangute andjaks. Raamatupidaja vajalikkus ei seisne enam selles, et mineviku tehinguid korda teha ning nende põhjal erinevaid aruandeid koostada, vaid selles, et aidata oma igapäevatöös finantsinformatsiooni kasutavatel spetsialistidel neid aruandeid lugeda ja paremini mõista. (Raamatupidaja roll ettevõttes) Raamatupidaja analüütilised oskused aitavad paremini prognoosida tulevikku, ettevõtte kasvuvõimalusi ning võimalikku vajadust tehtavaid kulutusi piirata. (Martin, 2015)

Maailmas on läbi viidud mitmesuguseid uuringuid eesmärgiga välja selgitada, millega raamatupidajad ettevõttes täpsemalt tegelevad ning millised võiksid olla nende edasise arengu perspektiivid. 2010. aastal viisid Suurbritannia ülikool Bath ja atesteeritud juhtimisarvestuse spetsialiste ühendav ühing (*Chartered Institute of Management Accountants*) läbi uuringu, milles osales üle 5000 raamatupidaja üle kogu maailma, sealhulgas Euroopast, Austraaliast, Uus-Meremaalt, Põhja-Ameerikast, Aasiast ja mujalt. Uuringust selgus, et peamiselt kulub raamatupidaja aeg juhtimisarvestusele ja traditsioonilisele raamatupidamisele. Kui küsitletavatelt uuriti, mis tegevustele nad ise eelistaksid peamiselt oma tööaega kulutada, siis selgus, et vähem soovitakse tegeleda rutiinse raamatupidamisarvestusega ning rohkem kaasa rääkida juhtkonna otsuste langetamistes. Juhtkonna otsuste langetamist toetavad tegevused, millega raamatupidajad rohkem kokkupuudet eelistaksid, on muuhulgas näiteks strateegiliste otsuste analüüsimine ja juhtide nõustamine. Ühtlasi on antud tegevused kindlasti raamatupidajatele endile kasulikud, toetades nende karjääri progressi. Raamatupidaja peab siiski olema valmis tegelema nii traditsioonilise raamatupidamisarvestusega kui ka juhtide nõustamisega ning veel paljude muude tähtsate ja terve ettevõtte jaoks oluliste ülesannetega. (Malone, Van der Stede 2010)

Tubli ja efektiivse töö korral on raamatupidajal võimalik ettevõtte väärtust tõsta. Ta võib ettevõtte tõusuteele aidata, kuid ebaprofessionaalsuse ning oskamatusse korral ka märkimisväärse kahju ja kaose tekitada. Kõige olulisem on ikkagi teadmiste pagas ehk raamatupidamise ning oma ettevõtte arvestus- ja tugisüsteemide täielik tundmine. Raamatupidajat peetakse ka ettevõtte visiitkaardiks, kuna just raamatupidaja on reeglina see inimene, kes suhtleb klientide, hankijate, finantsasutuste, maksuameti ja audiitoritega. Mõnes väiksemas ettevõttes, kus puudub sekretäri või juristi ametikoht, ongi suurem osa asjaajamisest raamatupidaja kanda. Seega välismaailmaga suhtlemisel peab raamatupidajal olema oskus end arusaadavalt väljendada ning seda ka inimestele, kellel pole finantstausta ning erilisi teadmisi antud valdkonnast. Suurepärase infosüsteemide tundmine, numbrite selgitamise oskus ning seaduste tundmine aitavad kindlasti kaasa ning annavad hea võimaluse igale raamatupidajale pakkumaks oma ettevõttele lisandväärtust. (Peetson, 2012)

Raamatupidaja rolli sobib eelkõige inimene, kellel on tugevad teadmised finantsarvestusest, maksuarvestusest ja juhtimisarvestusest ning kes inimesena on iseseisev, valmis otsuseid langetama, täpne, analüüsivõimeline ning kõrge rutiini- ja pingetaluvusega.

Hea raamatupidaja oskab selgitada numbrite tagamaid, põhjuseid ning omab kõige paremat ülevaadet ettevõtte hetkelisest finantsilisest seisust.

2. KUTSEHARIDUSEGA RAAMATUPIDAJAID HINDAVA UURINGU KIRJELDUS NING TULEMUSED

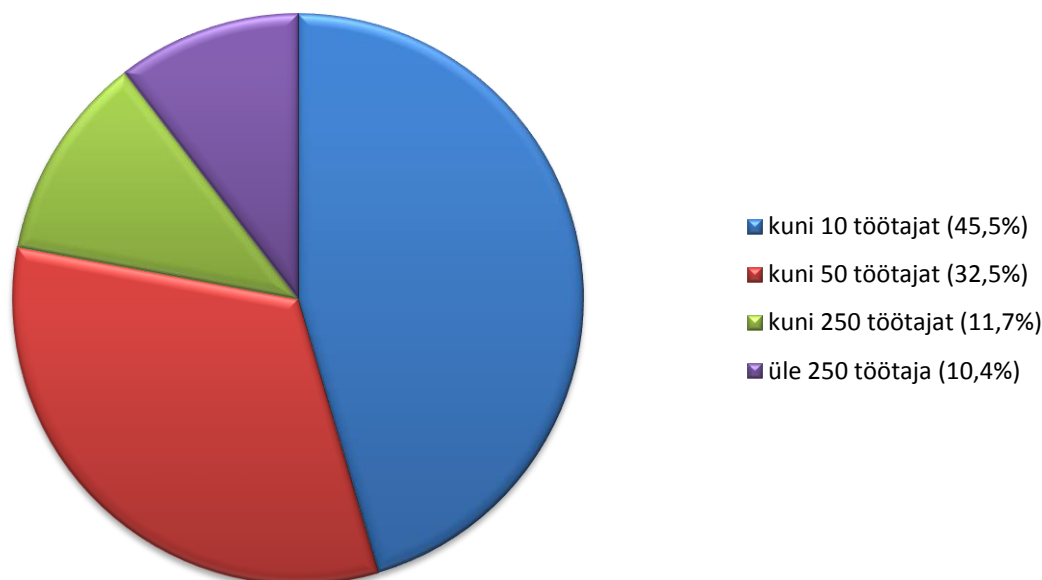
2.1 Ülevaade uuringus osalejatest ning läbiviidud uuringust

Uuringus kasutati kvantitatiivset meetodi. Vajaminevate andmete kogumiseks koostati internetipõhine küsimustik, mis oli kiire ja mugav viis uuringu läbi viimiseks ning võimalikult paljude vastajateni jõudmiseks. Elektroonilisel kujul läbiviidav küsitlus annab vastajale rohkem aega, et antavaid vastuseid rahulikumalt ja põhjalikumalt läbi kaaluda ning teha seda talle mugavas kohas ja sobival ajal. Küsimustik oli suunatud igas vanuses kõikidele ettevõtte juhtidele, finantsjuhtidele ja pearaamatupidajatele, kes oskavad anda hinnangu kutseharidusega raamatupidajate tööle ettevõttes. Potentsiaalsete vastajateni jõudmiseks otsiti internetist välja Eestis tegutsevad raamatupidamisteenuseid osutavad ettevõtted ning saadeti küsimustik neile e-posti teel. Küsimustik saadeti ka teistes valdkonnas tegutsevatele ettevõtetele. Küsitluse läbiviimiseks kasutati samuti sotsiaalmeedia abi. Suhtlusportaalil Facebook on loodud spetsiaalne majandusarvestuse ja maksundusega seotud inimestele mõeldud grupp nimega „Raamatupidamine, majandusarvestus ja maksundus“, kus saab jagada oma teadmisi või esitada küsimusi. Gruppi kuulus 2015. aasta novembri lõpu seisuga üle 7000 liikme üle kogu Eesti. Kuna sooviks oli jõuda piisavalt suure hulga vastajateni, postitati küsimustik ka nimetatud gruppi, lisades juurde lühitutvustuse uuringust, ning välja tuues, kellele see on suunatud. Küsimustikule sai vastuseid anda ajavahemikul 9.-30. november 2015.

Küsimustik oli anonüümne ja koosnes viieteistkümnest küsimusest, millest kolmteist olid valikvastustega, ning ülejäänutele sai anda pikemaid ja põhjalikumaid vabas vormis vastuseid. Küsimustikus uuriti nii ettevõtte suuruse, vastaja ametikoha, ettevõttes töötajate värbamise toimumise, kutsestandardite kui ka kutseharidusega raamatupidajate puudujääkide

kohta. Palutud oli ka anda oma hinnang erinevate väidete kohta. Küsimustikule õnnestus saada kokku 85 vastust, millest arvesse võeti 77, sest just nendel vastajatel oli kogemusi kutsehariduse omandanud raamatupidajatega. Eesmärk oli küsitleda eelkõige neid inimesi, kellel oleks otseseid kokkupuuteid ning kogemusi kutseharidusega raamatupidajatega. Vastuste arv võib olla kohati erinev, sest küsimused ei olnud kohustuslikud.

Enamjaolt on raamatupidamisteenuseid osutavate firmade puhul tegemist väikeettevõtetega. Seda näitasid ka uuringu tulemused. Kõige rohkem vastanutest märkis ettevõtte suuruseks kuni 10 töötajat. Kõige vähem oli üle 250 töötajaga ettevõtteid. Eesti mastaabis ongi tegemist valdavalt väikeettevõtetega ning seda ka raamatupidamisteenuseid pakkuvate ettevõtete puhul. Vastanud ettevõtete suuruse jaotust illustreerib joonis 3. Küsimustik on välja toodud lisa 2.

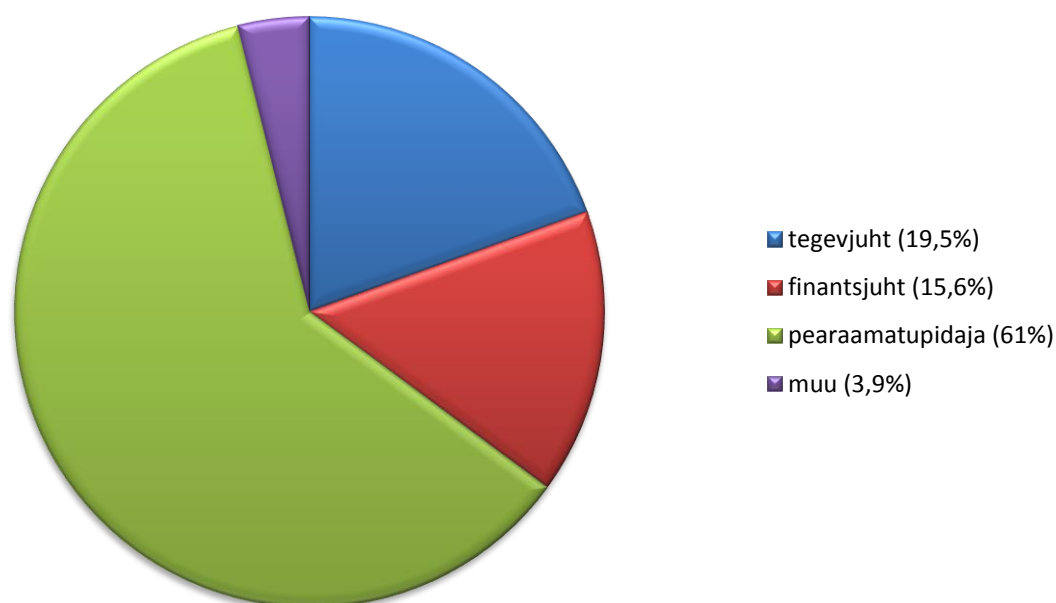

Joonis 3. Küsitluses osalenud ettevõtete suurus

Allikas: Autori koostatud lisa 3 alusel

Vastajate seas oli nii tegevjuhte kui ka finantsjuhte, kuid kõige rohkem tuli vastuseid inimestelt, kelle ametikohaks ettevõttes oli pearaamatupidaja. Vaid 3,9% vastanutest töötasid kas raamatupidajana või ettevõtte sekretärina. Kuna Eesti ettevõtete puhul on valdavalt tegemist väikeettevõtetega ning seega pole töötajate arv samuti suur. Tihti on ettevõttes ainult üks finantsvaldkonna töötaja, kes täidab kõiki selle valdkonna ülesandeid ning keda nimetataksegi ettevõtte pearaamatupidajaks. Kuigi paljudel juhtudel seoses ettevõtte mahtude ja ülesannete kasvuga on palgatud pearaamatupidaja kõrvale ka raamatupidajad ning

raamatupidaja assistendid, kes aitaksid lihtsamate traditsiooniliste tehingute ja muude jooksvate ülesannetega. Kõigi vastanute seast võivad just pearaamatupidajate hinnangud kutseharidusega raamatupidaja töö üle olla kõige adekvaatsemad, kuna just nemad tegelevad reeglina teiste raamatupidajate ja raamatupidaja assistentide juhendamisega, omades seeläbi kõige paremat ülevaadet nende teadmistest, oskustest ja võimetest antud valdkonnas. Vastajate jagunemist ametikoha järgi illustreerib joonis 4.

Joonis 4. Vastajate jagunemine ametikoha järgi

Allikas: Autori koostatud lisa 3 alusel

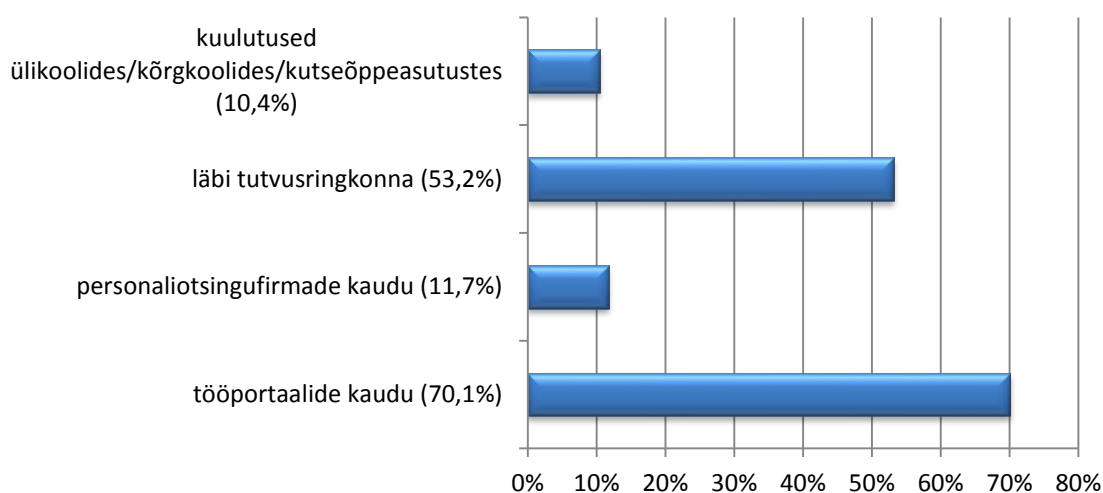
Majandusarvestuse töötajate arv ettevõttes oleneb suuresti ettevõtte suuruselt ja mahtudest. Kuna küsitletud sai igas suuruses nii raamatupidamisteenuseid osutavaid kui ka teistel aladel tegutsevaid ettevõtteid, siis majandusarvestuse valdkonna töötajate arv vastanud ettevõtetes varieerus vahemikus 1-56, kuid enamikel juhtudel oli see arv siiski 4 või väiksem. Majandusarvestuse valdkonna (pearaamatupidajad, raamatupidajad, finantsjuht, kontrollid, raamatupidaja assistendid jt) töötajate arvud vastanud ettevõtetes on välja toodud lisa 3.

Olenevalt vastaja ametikohast ja ettevõtte suuruselt, leidis mitmesuguseid hinnanguid ja arvamusi kutseharidusega raamatupidajate kohta.

2.2 Uuringu tulemuste analüüs

Kutseharidus raamatupidamise erialal ei ole tänapäeval harv nähtus. Seda näitasid uuringu tulemused, sest lausa 90,6% vastanutest väitsid, et nende ettevõttes töötavad või on kandideerinud kutseharidusega raamatupidajad. Ülejäänud 9,4% vastas sellele eitavalt ning kuna eesmärgiks oli välja selgitada just kutsehariduse omandanud raamatupidajate vastavus tööandjate vajadustele, siis seetõttu pole nende antud vastuseid töös ka arvestatud.

Kõige populaarsemateks viisideks majandusarvestuse töötajate värbamisel olid tööportaalide kaudu ja läbi tutvusringkonna. Vastanutest 70,1% väitsid, et kasutavad töötajate otsimiseks tööportaalet ning 53,2% juhtudel otsitakse töötajaid läbi tutvuste ja soovitude, mis on tänapäeval ka ühed populaarseimad töötajate otsimise meetodid olenemata valdkonnast. Vähem populaarsemateks töötajate värbamise meetoditeks osutusid aga personaliotsingufirmade kasutamine ja kuulutuste ülespanek ülikoolides/kõrgkoolides/kutseõppeasutustes. Täpsemat jaotust majandusarvestuse töötajate värbamisest ettevõttes illustreerib joonis 5. Majandusarvestuse töötajate värbamise kohta ettevõttes tuli vastuseid kokku 112, sest valida oli võimalik mitu vastusevarianti.

Joonis 5. Majandusarvetuse töötajate värbamise toimumine ettevõttes

Allikas: Autori koostatud lisa 4 alusel

Nagu tänapäeval tööturul üldiselt, peeti ka uute kutseharidusega majandusarvestuse valdkonna töötajate värbamisel 64,5% juhtudest olulisimaks eelkõige kogemusi, millele järgnes suhtumine ja tahe (26,3%) ning alles siis hariduskäik (7,9%). Ühe vastanu jaoks olid olulised võrdselt kõik kolm – kogemused, suhtumine/tahe ja hariduskäik. Üheks põhjuseks, miks hariduskäiku nüüdisajal enam esmatähtsaks ei peeta, oli üks vastaja välja toonud selle, et üha rohkem on töötajate seas kandidaate, kes on lõpetanud mainekad koolid majandusarvestuse erialal, kuid tööle asudes selgub, et vajaminevad oskused ja teadmised siiski ei vasta kutsestandardile. Valiku tegemisel haridustasemest lähtudes on seetõttu muutnud tööandjad skeptiliseks, sest paistab, et kooli lõpetamisel tehtavad eksamid on sooritatud suuresti vaid „tuupimise“ läbi ning reaalses elus tihti teadmisi kasutada ei osata. Üks vastanutest märkis ära ka selle, et väga paljud raamatupidamise eriala lõpetanud ei suuda näiteks elementaarseid lausendeid koostada ning nende ettevõttes tuginetakse värbamisprotsessis ainult enda koostatud testidele, sest õppeasutuste diplomeid nad enam ammu ei usalda. Arvamused kutseharidusega raamatupidaja puudujääkide kohta on välja toodud lisas 8. Vaatamata sellele, et hariduskäik oli vastanute hinnangul uute töötajate värbamise olulisuse aspektist alles tähtsusest kolmandal kohal, siis üldiselt ikkagi nõustuti sellega, et raamatupidaja puhul haridustase pigem siiski on oluline. Seevastu aga raamatupidajaks kandideerija lõpetatud või lõpetamisel oleva õppeasutuse valiku suhtes oldi oma hinnangutes pigem kahevahel ning kindlat seisukohta ei võetud.

Töötajate värbamisel saab tugineda ka kutsestandarditele, mille alusel töötajate pädevust hinnatakse. Väitele, et värbamisprotsess peab põhinema kutsestandarditel, ei võetud samuti ühest seisukohta. Sellegipoolest oli kutsestandarditega tutvunud 85,7% vastajatest. 14,3% polnud seda teinud. 85,5% vastajatest arvas, et raamatupidaja kutsestandardid annavad põhjaliku ülevaate vajalikest ja nõutud oskustest ning teadmistest, olles seega abiks värbamisprotsessis. 13,2% vastajatest arvas, et raamatupidaja kutsestandardid on abiks, sest töö kirjelduses on selgelt välja toodud igapäevased tegevused. Üks vastaja arvas, et kutsestandarditest pole värbamisel mingit abi. 43,4% vastajatest pidas tähtsaks raamatupidaja kutsetunnistuse olemasolu, 56,6% vastajate jaoks polnud see oluline. Vastused kutsestandardite kasulikkusest värbamisel on välja toodud lisas 5.

Väitest, et kõrgharidusega ja kutseharidusega raamatupidaja teadmiste ja oskuste vahe on märgatav, olid arvamused erinevad, kuid hinnangute kaalutud keskmise järgi oli tendents pigem mitte nõustuda. Üks vastanutest arvas, et kutseharidusega raamatupidajal ei ole

puudujääke ning oluline pole mitte haridustase, vaid omandatud oskused. Vastaja arvates on kutseharidusega raamatupidaja raamatupidamisalaselt isegi parem kui kõrgharitud, sest omab rohkem praktilisi oskusi, mida kõrgharidusega inimestel tihti ei pruugi olla. Arvamus on välja toodud lisa 8. Antud hinnangute alusel ei nõustunud väidetega, et kutseharidusega raamatupidajalt oodatakse vähem ning kutseharidusega raamatupidajal on raskem tööd leida kui kõrgharidusega raamatupidajal. Ülevaate erinevatele väidetele antud hinnangutest ning hinnangute kaalutud keskmistest annab tabel 3, kus on välja toodud ka kõige populaarsem vastus ehk mood.

Tabel 3. Vastajate antud hinnangud väidetele

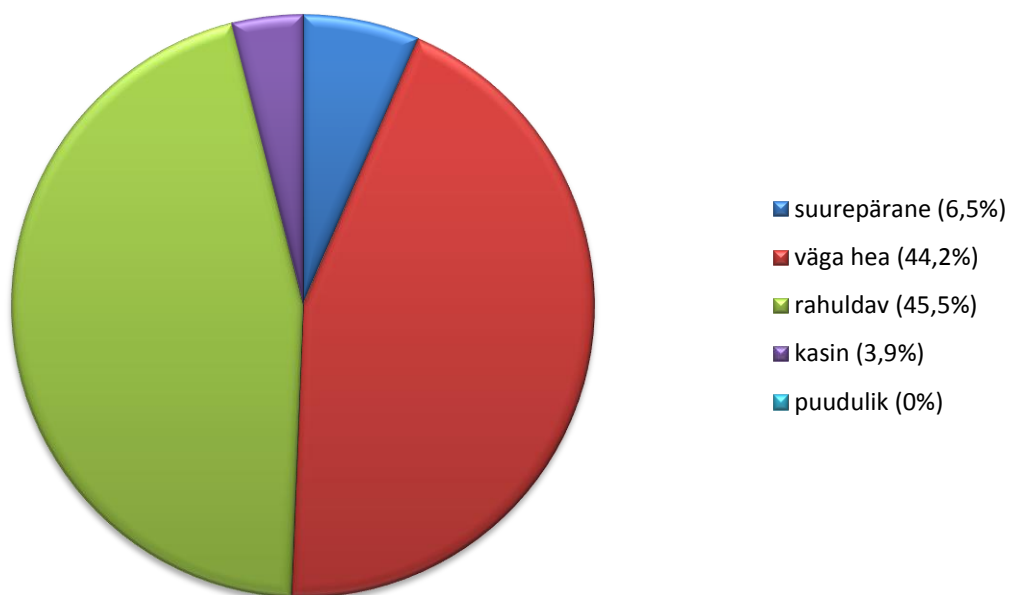
Väide	Hinnang					Hinnangute kaalutud keskmine
	Ei nõustu üldse (vastuste arv)	Pigem ei nõustu (vastuste arv)	Nii ja naa (vastuste arv)	Pigem nõustun (vastuste arv)	Nõustun täielikult (vastuste arv)	
1. Raamatupidaja haridustase on oluline	1	0	12	34	28	4,17
2. Raamatupidajaks kandideerija lõpetatud/lõpetamisel õppeasutus on oluline	6	19	26	19	5	2,97
3. Värbamisprotsess peab põhinema kutsestandarditel	2	16	34	18	5	3,11
4. Kõrgharidusega ja kutseharidusega raamatupidaja teadmiste/oskuste vahe on märgatav	11	25	27	10	2	2,56
5. Kutseharidusega raamatupidajalt oodatakse vähem	30	33	8	3	1	1,83
6. Kutsehariduse tasandil lõpetanud raamatupidajal on raskem tööd leida	16	29	18	9	3	2,39

Allikas: Autori koostatud lisa 6 alusel

53,3% ettevõtetest eelistasid oma töökuulutused hoida pigem üldsõnalised, märkides ära vaid üldised ja peamised punktid, mida kandidaadilt oodatakse, ning rohkem rõhku panna suulisele vestlusele, kus antakse põhjalikum ülevaade töökohast, vastatakse kandidaadi küsimustele ja hinnatakse kandidaadi sobivust. Üldsõnaline töökuulutus, mis ei anna piisavat ülevaadet otsitud ametikohale kandideerija nõutud teadmistest, oskustest ja ülesannetest, võib

kokku kutsuda ebapädeva kandidatuuri, raisates sellega ettevõtte aega ja raha. 44,6% vastanutest märkisid, et nende kuulutused on põhjalikud ja detailsed – välja on toodud ja lahti selgitatud kõik kohustuslikud teadmised, oskused, nõudmised ja ülesanded, et kandidaadil oleks koheselt hea ülevaade ja selge ettekujutus tulevasesest tööst, kuhu ta parajasti kandideerib. Põhjalik ja detailne töökuulutus paneb tööotsija rohkem ratsionaalsemalt ja kaalutletumalt läbi mõtlema ning ennast põhjalikumalt hindama, enne kui teeb otsuse kandideerida.

Uurides töövestlustel osalenud kutseharidusega raamatupidajaks kandideerinute teadmiste üldist taset, selgus, et 44,2% vastanutest on hinnanud taset „väga heaks“ ning 45,5% „rahuldavaks“. Arvati, et majandusarvestuse erialal kutsehariduse lõpetanud pole võrreldes kõrghariduse omandanud oluliselt rohkem puudusi täheldatud. Toodi välja, et mõningatel juhtudel võib kutseharidusega raamatupidajatel puududa tugev baaspõhi võrreldes kõrgharidusega raamatupidajatega, ning võimalik, et puudu olevate teadmiste ja oskuste täiendamiseks vajatakse lisakoolitusi. Muuhulgas olid vastajad puudustena välja toonud, et maksudega seonduvad teadmised on nõrgad, finantsalane mõtlemine on puudulik, ei suudeta näha seoseid ning ei osata rakendada õpitut töös. Täpsemat vastuste jaotust töövestlustel osalenud kutsehariduse omandanud raamatupidajaks kandideerinute üldist taset illustreerib joonis 6.

Joonis 6. Kutseharidusega raamatupidajate teadmiste üldine tase

Allikas: Autori koostatud lisa 7 alusel

Väga paljud nii suuremad kui ka väiksemad ettevõtted koolitavad tänapäeval oma töötajaid pidevalt, et hoida nende teadmiseid ja oskuseid ning neid täiendada. Pidevalt muutuv ja arenevas maailmas on koolitus kindlasti väga oluline. Puudusena oli muuhulgas mitme vastaja poolt välja toodud ebapiisav oskus ümber käia raamatupidamisprogrammidega. Arvati, et koolid peaksid õpetama levinumate majandustarkvarade kasutamist. Paraku peab tõdema, et nii palju, kui on ettevõtteid, on kasutusel ka lugematul hulgal erinevaid raamatupidamisprogramme, mis võivad üksteisest oma süsteemi ülesehituselt ja toimimiselt suuresti erineda. Seega ei ole õppeasutustel võimalik kõiki programme selgeks õpetada. Positiivne oli aga see, et 81,8% vastanutest pakub oma algajatele kutseharidusega raamatupidajatele vajadusel ametialaseid koolitusi, et anda neile võimalus täiendada puuduolevaid teadmisi, mis läbitud kutseõppeasutusest saamata jäi. 18,2% vastanutest väitsid, et nad ei paku ametialaseid koolitusi. Põhiliste puudujääkidena kutseharidusega raamatupidajatel nähti siiski valdavalt kogemuste puudust/vähesust, mida koolitustelt ei ole võimalik saada.

Kutseharidusega raamatupidajalt oodati oma töös suuremal määral isikuomadustest eelkõige kohanemisvõimet, koostöövõimet, täpsust, vastutusvõimet, otsustusvõimet, iseseisvust, analüütilist mõtlemist ja loogikat, kontsentreerumisvõimet, ausust, ja kindlasti pingetaluvust. Neid omadusi pidasid väga oluliseks eranditult kõik vastajad. Ka mitmed vastajad olid kutseharidusega raamatupidaja puhul välja toonud just isikuomadustest tingitud puudujäägid, sealhulgas arglikkus, ebakindlus, liiga kõrge enesehinnang, olematu vastutusvõime.

Töötades raamatupidajana, on teatud iseloomujooned olulised, aidates kaasa rahulolu ja tasakaalu leidmisele karjääriredelil. Oskus töötada meeskonnas on majandusarvestuse töötaja karjääris olulisel kohal, sest kiire ja efektiivne informatsiooni liikumine ja suhtlus tagab antud valdkonnas eduka toimimise. Samuti on välja selgitatud, et majandusarvestuse valdkonna lõpetanud töötajate puhul, kellel on olemas kohusetunne, on täheldatud pikemaajalist pühendumust ja püsivust antud valdkonnas töötades. Väga oluline on ka optimism ja emotsionaalne stabiilsus, mis mõlemad on suures osas tänu stressile tekkinud mõjude leevendajaid. Ühe läbiviidud uuringu kohaselt 72% raamatupidajatest tunnistas, et stress on aastatega kasvanud ning 25% kahetses ameti valikut. Ekstraversus ning avatus efektiivsele suhtlusele/klienditeenindusele tuleb kindlasti kasuks tänu raamatupidaja pidevalt kasvavale vajadusele suhelda nii ettevõtte siseselt kui ka väliselt. Antud töökohal töötades on

oluline olla enesekindel, et mõjuda tõsiseltvõetavana ning tulevikus liikuda julgemalt karjääriredelil kõrgemale. (Levy, 2011)

Nagu paljude ametite puhul, on ka raamatupidajaks saamisel oluline, et isikuomadused sobiksid töö olemusega. Peale hariduse oleneb väga palju ka enda tahtmisest ja huvist antud ala vastu.

2.3 Järeldused ja ettepanekud

Uuringust selgus, et olulisim uute töötajate värbamisel on siiski kogemuste olemasolu. Seda pidas oluliseks lausa 64,5% vastanutest. Hariduskäiku ei peetagi nii oluliseks, kui eeldatakse. Hariduse olemasolu raamatupidamise erialal on kindlasti väga vajalik ja kohustuslik ning ka kandideerimisel tööandjate poolt nõutud, kuid õppeasutus ei mängi nii suurt rolli. See tähendab, et pole oluline, kas majandusarvestusalane haridus on omandatud kõrgkoolis või kutsekoolis, sest uuringust selgus, et vahe kõrgharidusega ja kutseharidusega raamatupidaja teadmiste ja oskuste vahel ei ole nii märgatavalt suur. Kutsehariduse eelis seisneb vastajate sõnul suuremas praktika osatähtsuses, mis annab ja kinnistab rohkem oskusi ning teadmisi. Samuti tagab ka rohkem kogemust enne tööle asumist. Kuigi kutsehariduse õppekavades moodustab praktika suurema osa kui kõrgharidussüsteemi õppekavades, töid vastajad välja kutseharidusega raamatupidajate puudujääkidena enim siiski just algajate raamatupidajate vähest kogemust antud erialal. See on tänapäeva kiiresti arenevas ühiskonnas noorte ja äsja kooli lõpetanute jaoks aktuaalne probleem, sest raamatupidajaid on palju ja konkurents turul tihe. Ikka ja alati eelistatakse värvata siiski inimest, kellel on juba kogemus olemas, kuid on vaja mõista, et kuskilt tuleb esimene kogemus siiski saada. Iga aasta aina rohkem neid ettevõtteid, kes annavad noortele võimaluse läbida enda juures praktika ning muuhulgas saada ka esimene erialane kogemus. Seda on näha näiteks sotsiaalmeedias, kus

ettevõtted end reklaamivad ning kutsuvad noori praktikale.

Häid võimalusi praktika sooritamiseks ja kogemuse saamiseks majandusarvestuse erialal on Eestis mitmeid. Meelsasti pakuvad praktikavõimalusi näiteks Ernst & Young Baltic AS ja BDO Eesti ning sageli juhtub, et praktikandist saab õige pea ka nende tulevane töötaja. Ernst & Young pakub igal aastal praktikavõimalusi auditis, raamatupidamises kui ka maksunduses enam kui 10 tudengile, panustades õppurite teadmiste ja oskuste rakendamisse ning eneseoskuste arendamisse. Ka BDO Eesti pakub praktikasooritamise võimalusi erivaldkondades nagu audit, raamatupidamine ja ka ärinõustamine. BDO Eesti jaoks on praktikakohtade pakkumine hea võimalus panustada oma valdkonna arengusse ja anda ka lisaks teooriale reaalne töökogemus. Kui mõnikord võivad ettevõtted praktikantide töös olla veidi kahtlevad siis BDO Eesti seisukoht peaks praktikante kindlasti julgustama. Ka praktikakohtade arv on selles ettevõttes viimaste aastatega kasvanud. (Saaberg, 2016)

Uurides kutseharidusega raamatupidajate peamisi puudujääke, anti väga erinevaid vastuseid. Tegemist oli vabatahtliku küsimusega ning vastuseid tuli kokku 44. Need jagunesid peamiselt kolmeks: kogemuste vähesusest tingitud puudujäägid, isikuomadustest tulenevad puudujäägid ja mõnede arvamuste kohaselt kutseharidusega raamatupidajatel polegi puudujääke. Kõige enam heideti ette siiski kogemuste vähesust. Isikuomadustest toodi välja arglikkust, ebakindlust, liiga kõrget enesehinnangut ning vähest julgust ja vastutustunnet. Hiljuti koolipingist tulnud kogemusteta raamatupidajaks kandideerinud noortelt paraku ei saagi kohe eeldada kogemusi, enesekindlust ja julgust tähtsaid otsuseid vastu võtta. 10 vastuse andnutest arvasid, et kutseharidusega raamatupidajal pole puudujääke ning mõnel vastajal olid kutseharidusega raamatupidajatega koguni ainult positiivsed kogemused. Üks vastaja märkis vastusena puuduste küsimusele koolilõpetaja eelise ehk pigem teevad just kogenud raamatupidajad rohkem vigu. Sellest võib järeldada, et ettevõttes tegutsevad praktikandid on isegi püüdlikumad ja hoolsamad oma töös. Samuti on nad ka erialased teadmised värskelt saanud.

Positiivne oli, et väga paljud küsimustikule vastanutest olid tutvunud raamatupidaja kutsestandarditega ning on seega teadlikud, mida täpsemalt uelt kutseharidusega töötajalt oodata tuleks. Suur osa leidis, et raamatupidaja kutsestandardid võivad olla abiks/kasuks värbamisprotsessis, sest annavad põhjaliku ülevaate vajalikest/nõutud kompetentsidest ning töö kirjelduses on hästi ja ülevaatlikult välja toodud igapäevased tegevused. Omadusi, mis on välja toodud ka raamatupidaja kutsestandardis, nagu kohenemisvõime, koostöövõime, täpsus,

õppimisvõime, vastutusvõime, otsustusvõime, iseseisvus, analüütiline võimekus, loogiline mõtlemine, kontsentreerumisvõime, ausus ning pinge- ja rutiinitaluvus, pidasid peaaegu kõik vastajad väga olulisteks.

Uuringust selgus ka see, et vaatamata kutsehariduse suuremale praktika osakaalule, ei tunta ikkagi majandustarkvarasid ega osata nendega ümber käia. Tänapäeval on kasutusel väga palju majandustarkvarasid, mis erinevad oma funktsioonide ja mahtude poolest ning see muudab asjaolu õppeasutuste jaoks keeruliseks. Ettepanekuna toodi välja, et koolid võiksid võimalusel hakata õpetama ka lihtsamate ja algelisemate raamatupidamisprogrammide kasutamist.

Kindlasti ei saa väita, et tööandjad ootavad kutseharidusega raamatupidajatelt vähem kui kõrgharidusega raamatupidajalt. Samuti ei arvata, et kutseharidusega raamatupidajal on raskem tööd leida kui kõrgharitul. Küsimustikule vastajad rõhutasid mitmel korral, et kutseharidusega raamatupidaja ei ole üldse mitte halvem, vaid isegi parem, kuna omab rohkem praktilisi kogemusi ja oskusi, mis on tänasel turul haridusastmest isegi rohkem hinnas. Vesteldes erinevas vanuses inimestega, siis on jäänud autorile mulje, et ühiskonnas üldiselt on võetud kutsehariduse suhtes pigem negatiivne hoiak ning sellest ei ole ka kerge lahti saada. Paljud inimesed ei mõtle kutseharidusest kui võimalusest saada paremaid praktilisi oskusi ja kogemusi ning seejuures ka sugugi mitte halvemaid teoreetilisi teadmisi. Arvatakse, et kõrgharidus on ainus mõeldav variant parima hariduse saamiseks.

Antud bakalaureusetööst selgus, et majandusarvestusalane kutseharidussüsteem vastab suures osas tööandjate vajadustele. Hoolimata vähestest kogemustest ja mõningatest isikuomadusest tulenevatest puudustest, hinnati töövestlustel osalenud kutseharidusega raamatupidajate teadmiste üldine tase siiski 44,2% ulatuses „väga heaks“ ning 45,5% ulatuses „rahuldavaks“. Lisaks on tervelt 81,8% vastajatest valmis pakkuma oma töötajatele vajadusel erialaseid koolitusi teadmiste täiendamiseks.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärk oli määratleda, kas tänane Eesti majandusarvestusalane kutseharidussüsteem tagab kutseõppeasutuse lõpetanule piisavad teadmised ja oskused, et olla tulevikus oma ametikohal kompetentne ning vastata tööandja nõudmistele. Eesmärk oli ka välja tuua kutseharidusega raamatupidaja peamised puudused tööandja vajadustele mittevastamise korral.

Töö esimeses peatükis oli rõhku pandud peamiselt Eesti haridussüsteemile üldiselt, kutseharidustasemel majandusarvestuse õppimisvõimalustele Eestis ja raamatupidaja rollile ettevõttes. Teooria kohaselt on kutseharidustasemel majandusarvestuse eriala võimalik õppima asuda 11 õppeasutusse üle kogu Eesti. Ka uuringu tulemused kinnitasid, et kutseharidus majandusarvestuse erialal pole sugugi mitte harv nähtus, sest 90,6% vastanutest väitsid, et nende ettevõttes töötavad või on kandideerinud kutseharidusega raamatupidajad.

Teooria kohaselt oodatakse tulevikus raamatupidajatelt üha suuremat vastutust oma töös ning nõustamist ja kaasa rääkimist juhtkonna otsuste langetamises. Uuringu tulemused paraku seda ei toeta, sest kutsehariduse tasemel raamatupidajate puhul toodi puudustena välja mitmeid isikuomadustest tingitud puudusi nagu arglikkus, ebakindlus, vähene julgus, vastutustunne ja võime iseseisvalt otsuseid vastu võtta. Hoolimata kutsehariduse suuremast praktika osatähtsusest, oli valdavaks probleemiks ka kogemuste vähesus tänu millele pole kandidaadid saanud oma teadmisi ja oskuseid piisavalt enne tööle asumist rakendada. Paraku eelistatakse alati kandidaati, kellel on juba eelnev kogemus olemas, seega tehakse esimese kogemuse saamine keeruliseks. Uuringust selgus ka, et kutseharidusega raamatupidajad ei ole pädevad raamatupidamistarkvara kasutamises ning arvati, et koolid võiks seda rohkem õpetada.

Uuringu tulemused näitasid, et uute töötajate värbamisel tähtsuselt esimesel kohal on kogemused, seejärel kandidaadi suhtumine ja tahe ning hariduskäik on alles kolmandal kohal. See aga ei tähenda, et haridus poleks vastajate jaoks oluline olnud. Vastajad arvasid, et pole oluline, kas majandusarvestusalane haridus on omandatud kõrgkoolis või kutsekoolis, kuna kõrgharidusega ja kutseharidusega raamatupidaja vahel pole erilist vahet märgata. Seega võib

väita, et Eestis majandusarvestuse eriala pakkuvad kutseõppeasutused tagavad lõpetanule piisavad teadmised ja oskused, mis enamasti vastavad tööandjate vajadustele. Vastajad kinnitasid seda ning hindasid nende töövestlustel osalenud kutsehariduse omandanud raamatupidajate teadmiste taseme 45,5% ulatuses „rahuldavaks“ ning 44,2% ulatuses „väga heaks“.

SUMMARY

ESTONIAN ACCOUNTING VOCATIONAL EDUCATION'S COMPLIANCE WITH EMPLOYERS NEEDS

Triin Veetamm

The aim of the research was to determine whether Estonian vocational education in the field of accounting ensures graduates the necessary knowledge and skills to become competent enough in the future and also, to satisfy all the employers demands. Also, the aim was to point out all the lacks that accounting students with vocational education has.

In theory the emphasis was mostly on the Estonian education system in general, vocational education in accounting studying opportunities in Estonia, and accountant role in the company. According to theory vocational education in accounting is possible to study in 11 schools all over Estonia. The result of the study confirmed that vocational education in accounting is quite popular, because 90,6% of the respondents claimed that accountants with vocational education has worked or applied for a job in their company.

According to theory accountants are expected to take more responsibilities, to start consulting and to help the managing board to make important decisions in the near future. The results of the research are not in accordance with this theory as in respondents brought out many negative personal qualities that do not support that. For example shyness, insecurity, not enough courage and unable to make decisions independently. Despite of the bigger relative importance of the practise in vocational education, the respondents claimed that accountants still do not have enough experiences in the field. At the same time the more preferred ones are the candidates who already has experiences and that makes it difficult for graduates to get a job. The study also showed that accountants with vocational education do not have the knowledge how to use accounting softwares, so they suggested that it should be taught in

schools.

The results of the research confirmed that when it comes to hiring new workers in the company, the most important for the respondents to pay attention were experiences, after that the attitude and then came education. Although that does not mean education is not important for respondents. In their opinion, the graduated educational institute, whether it is university or vocational training school, does not play that important role. This is because they could not make a considerable difference between the knowledge of university graduates and vocational school graduates. It can be said that Estonian vocational education offers the necessary knowledge and skills to become competent enough in the future. 45,5% of respondents confirmed the accountants level of knowledge as „satisfying“ and 44,2% „very good“.

VIIDATUD ALLIKAD

- A University Degree Vs Vocational Training: Which one to choose? BBC Active
<http://www.bbcactive.com/BBCActiveIdeasandResources/AUniversityDegreeVsVocationalTraining.aspx> (14.05.2016)
- Barshay, J. (2014). The sorry state of vocational training
http://hechingerreport.org/content/sorry-state-vocational-training_18074/ (14.05.2016)
- Cowie, W. (2013). Vocational Training Versus University Education
<http://www.inspireeducation.net.au/blog/vocational-training-vs-university-education/>
(14.05.2016)
- Haridus. Eesti Statistika koduleht.
<http://www.stat.ee/haridus> (05.03. 2016)
- Hiiumaa Ametikooli õppekava. Hiiumaa Ametikool
http://www.hak.edu.ee/cms/files/%C3%95PPEKAVAD/Raamatupidaja_õppekava.pdf
(15.04.2016)
- Integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe. Sihtasutuse Archimedes struktuuriüksuse Eesti ENIC/NARIC keskuse koduleht.
<http://adm.archimedes.ee/enic/haridussusteem/eesti-korghariduse-kvalifikatsiooniraamistik/integreeritud-bakalaureuse-ja-magistrioep/> (01.03.2016)
- Kutsestandardid. Sihtasutus Kutsekoda koduleht.
<http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/otsing> (01.03.2016)
- Kutsesüsteem. Sihtasutus Kutsekoda koduleht.
<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesüsteem/tutvustus> (01.03.2016)
- Kvalifikatsioonid. Haridus- ja Teadusministeerium
<https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/kutseharidus> (26.02.2016)
- Kvalifikatsiooniraamistik. Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleht.
<https://www.hm.ee/et/tegevused/kvalifikatsioonid/kvalifikatsiooniraamistik>
(26.02.2016)
- Kõrgharidus. Haridus- ja Teadusministeerium
<https://www.hm.ee/et/tegevused/korgharidus> (04.02.2016)
- Kõrgharidus. Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleht.
www.hm.ee/et/tegevused/korgharidus (05.02.2016)

Kõrghariduse kolmas aste. Sihtasutuse Archimedes struktuuriüksuse Eesti ENIC/NARIC keskuse koduleht.

<http://adm.archimedes.ee/enic/haridussusteem/eesti-korghariduse-kvalifikatsiooniraamistik/korghariduse-kolmas-aste/> (01.03.2016)

Kõrgkoolid Eestis, 2015. Rajaleidja.

<http://www.rajaleidja.ee/korgkoolid> (04.02.2016)

Levy, Jacob J, Richardson, John D, Lounsbury, John W, Stewart, D, Gibson, Lucy W, Drost Adam W. (2011). Personality Traits and Career Satisfaction of Accounting Professionals.- *Individual Differences Research*, Vol. 9 Issue 4, p238-249. 12p. 1 Chart.

LVRKK vastuvõtutingimused ja –kord 2016/2017. õa

<http://www.lvrkk.ee/wp-content/uploads/2015/09/Vastuv%C3%B5tutingimused-ja-kord-2015-2016.pdf> (15.04.2016)

Majandusarvestus. Kutsehariduse koduleht

<http://kutseharidus.ee/keskharidusega/kaubandus-ja-arindus/majandusarvestus/> (04.02.2016)

Malone, R., Van der Stede, W.A. (2010). Accounting trends in a borderless world.- World Congress of Accountants, 8.-11. november 2010

http://www.cimaglobal.com/Documents/Thought_leadership_docs/AccountingTrends.pdf (14.05.2016)

Martin, M. (2015). Accountant Versus Bookkeeper: What Do They Do for a Business?

<http://www.businessnewsdaily.com/15-accountant-bookkeeper-differences.html> (14.05.2016)

Milline on Eesti Kõrgharidus? Tudengiveeb koduleht.

www.tudengiveeb.ee/et/esileht/toeoturule-sisenemine/12korgkool/oppekorraldus-korgkoolis/7-milline-on-eesti-korgharidus (04.02.2016)

Mis on kutsestandard? Sihtasutus Kutsekoda koduleht.

<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesysteem/kutsestandardid> (01.03.2016)

Narva Kutseõppekeskuse õppekava. Narva Kutseõppekeskus

http://www.nvtc.ee/files/oppekavad/Raamatupidaja_titelleht4.pdf (15.04.2016)

Peetsalu, M. (2012). Kuidas saab raamatupidaja ettevõtte väärtust tõsta.

<http://www.rmp.ee/rutiinist-valja/huvitav-lugemine/kuidas-saab-raamatupidaja-ettevotte-vaartust-tosta-2012-01-17> (02.04.2016)

Pärnu Saksa Tehnoloogiakooli õppekava. Pärnu Saksa Tehnoloogiakool

http://www.saksatk.ee/images/Raamatupidaja_2014.pdf (15.04.2016)

Raamatupidaja (2a). Kuressaare Ametikool

<http://www.ametikool.ee/sisseastumine/34-vastuvott/pohikoolijaergsed/paindlik-ope/1285-raamatupidaja-2a> (15.04.2016)

- Raamatupidaja (ka sessioonõpe). Tartu Kutsehariduskeskus
<http://khk.ee/osakonnad/ikt/erialad/majandusarvestus> (15.04.2016)
- Raamatupidaja roll ettevõttes. Advikaadibüroo Raave
<http://raave.ee/et/raamatupidaja-roll-ettevottes> (02.04.2016)
- Raamatupidaja ülesanded. Hea Tava Raamatupidamine & Audiitorteenused
<http://www.heatava.ee/teenused/raamatupidaja/> (26.03.2016)
- Raamatupidaja, esmaõppe 5. taseme õppekava. Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus
http://www.ivkhk.ee/fileadmin/pics/erialad/Oppekavad_2016/Raamatupidaja_esmaope_5__tase_120_EKAP__2_.pdf (15.04.2016)
- Raamatupidaja. Haapsalu Kutsehariduskeskus
<http://www.hkhk.edu.ee/uus/index.php/erialad/taeiskasvanute-erialad/65-majandusarvestus> (15.04.2016)
- Raamatupidaja. Lääne-Viru Rakenduskõrgkool
<http://www.lvrkk.ee/ema-oppetool/oppekavad/raamatupidaja/> (15.04.2016)
- Raamatupidaja. Olustvere Teenindus- ja Majanduskool.
http://www.olustvere.edu.ee/wordpress/?page_id=461 (15.04.2016)
- Raamatupidaja. Pärnumaa Kutsehariduskeskus
<http://www.hariduskeskus.ee/index.php/koik-erialad/kutsekeskharidusope-4/161-raamatupidaja> (15.04.2016)
- Raamatupidaja. Tallinna Majanduskool
<http://tmk.edu.ee/raamatupidaja> (15.04.2016)
- Raamatupidamine. Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus
<http://www.ivkhk.ee/erialad/majandusoppe-osakond/raamatupidamine/> (15.04.2016)
- Raamatupidamise kutsestandarditest alates 1. jaanuarist 2014. Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal
<http://www.rmp.ee/raamatupidamine/kutsekvalifikatsioon/raamatupidamise-kutsestandarditest-alates-1-jaanuar-2014-2014-01-20> (26.03.2016)
- Saaberg, V. (2016). Praktikandid – teretunud või mitte.
<http://www.raamatupidaja.ee/uudised/2016/04/14/praktikandid--teretunud-voi-mitte> (07.05.2016)
- Šveitsi kutseharidussüsteem põhineb õpipoisiõppe mudelil. Innove
<http://www.innove.ee/et/kutseharidus/uudised/57/opipoisid> (14.05.2016)
- Tasemekirjeldused. Sihtasutus Kutsekoda
http://www.kutsekoda.ee/et/kvalifikatsiooniraamistik/ekr_tutvustus/Tasemekirjeldused (26.03.2016)
- Uued kutsehariduse liigid ja õppekavad. Kutsehariduse koduleht
<http://kutseharidus.ee/uuedliigid/> (25.03.2016)

Virkebau, M. (2015). Kutseharidus tööjõuturu teenistusse.
<http://www.aripaev.ee/arvamused/2015/03/24/kutseharidus-toojouturu-teenistusse>
(03.05.2015)

Õppeasutused. Haridus-ja Teadusministeeriumi koduleht.
<https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/kutseharidus> (26.03.2016)

LISAD

Lisa 1. Kutseõppeasutuste allikad

Hiiumaa Ametikooli õppekava. Hiiumaa Ametikool

http://www.hak.edu.ee/cms/files/%C3%95PPEKAVAD/Raamatupidaja_õppekava.pdf
(15.04.2016)

LVRKK vastuvõtutingimused ja –kord 2016/2017. õa

<http://www.lvrkk.ee/wp-content/uploads/2015/09/Vastuv%C3%B5tutingimused-ja-kord-2015-2016.pdf> (15.04.2016)

Narva Kutseõppekeskuse õppekava. Narva Kutseõppekeskus

http://www.nvtc.ee/files/oppekavad/Raamatupidaja_titelleht4.pdf (15.04.2016)

Pärnu Saksa Tehnoloogiakooli õppekava. Pärnu Saksa Tehnoloogiakool

http://www.saksatk.ee/images/Raamatupidaja_2014.pdf (15.04.2016)

Raamatupidaja (2). Kuressaare Ametikool

<http://www.ametikool.ee/sisseastumine/34-vastuvott/pohikoolijaergsed/paindlik-ope/1285-raamatupidaja-2a> (15.04.2016)

Raamatupidaja (ka sessioonõpe). Tartu Kutsehariduskeskus

<http://khk.ee/osakonnad/ikt/erialad/majandusarvestus> (15.04.2016)

Raamatupidaja, esmaõppe 5. taseme õppekava. Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus

http://www.ivkhk.ee/fileadmin/pics/erialad/Oppekavad_2016/Raamatupidaja_esmaope_5__tase_120_EKAP__2_.pdf (15.04.2016)

Raamatupidaja. Haapsalu Kutsehariduskeskus

<http://www.hkhk.edu.ee/uus/index.php/erialad/taeiskasvanute-erialad/65-majandusarvestus> (15.04.2016)

Raamatupidaja. Lääne-Viru Rakenduskõrgkool

<http://www.lvrkk.ee/ema-oppetool/oppekavad/raamatupidaja/> (15.04.2016)

Raamatupidaja. Olustvere Teenindus- ja Majanduskool.

http://www.olustvere.edu.ee/wordpress/?page_id=461 (15.04.2016)

Raamatupidaja. Pärnumaa Kutsehariduskeskus

<http://www.hariduskeskus.ee/index.php/koik-erialad/kutsekeskharidusope-4/161-raamatupidaja> (15.04.2016)

Raamatupidaja. Tallinna Majanduskool

<http://tmk.edu.ee/raamatupidaja> (15.04.2016)

Raamatupidamine. Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus

<http://www.ivkhk.ee/erialad/majandusoppe-osakond/raamatupidamine/> (15.04.2016)

Lisa 2. Küsimustik

1. Ettevõtte suurus
 - a) kuni 10 töötajat
 - b) kuni 50 töötajat
 - c) kuni 250 töötajat
 - d) üle 250 töötaja

2. Vastaja ametikoht
 - a) tegevjuht
 - b) finantsjuht
 - c) pearaamatupidaja
 - d) muu

3. Majandusarvestuse valdkonna (pearaamatupidajad, raamatupidajad, finantsjuht, kontrollid, raamatupidaja assistendid jt) töötajate arv Teie ettevõttes on

4. Teie ettevõttes töötavad/on kandideerinud kutseharidusega raamatupidajad
 - a) jah
 - b) ei

5. Majandusarvestuse töötajate värbamine Teie ettevõttes toimub (valida võib ka mitu vastusevarianti)
 - a) tööportaalide kaudu
 - b) personaliotsingufirmade kaudu
 - c) läbi tutvusringkonna
 - d) kuulutused ülikoolides/kutseõppeasutustes

6. Teie poolt koostatavad töökuulutused on
 - a) põhjalikud ja detailsed
 - b) pigem üldsõnalised

7. Olulisim uute töötajate värbamisel on
 - a) hariduskäik
 - b) kogemused
 - c) tahe
 - d) muu

Lisa 2 järg

8. Palun avaldada arvamust kuivõrd nõustute/ei nõustu järgnevate väidetega

	Ei nõustu üldse	Pigem ei nõustu	Nii ja naa	Pigem nõustun	Nõustun täielikult
1. Raamatupidaja haridustase on oluline	1	2	3	4	5
2. Raamatupidajaks kandideerija lõpetatud/lõpetamisel õppeasutus on oluline	1	2	3	4	5
3. Värbamisprotsess peab põhinema kutsestandarditel	1	2	3	4	5
4. Kõrgharidusega ja kutseharidusega raamatupidaja teadmiste/oskuste vahe on märgatav	1	2	3	4	5
5. Kutseharidusega raamatupidajalt oodatakse vähem	1	2	3	4	5
6. Kutsehariduse tasandil lõpetanud raamatupidajal on raskem tööd leida	1	2	3	4	5

9. Kas olete tutvunud raamatupidaja kutsestandarditega?

- a) jah
- b) ei

10. Kuidas võivad raamatupidaja kutsestandardid värbamisel abiks/kasuks olla?

- a) annavad põhjaliku ülevaate vajalikest/nõutud oskustest ja teadmistest
- b) töö kirjelduses välja toodud igapäevased tegevused
- c) muu

11. Kas Teie jaoks omab tähtsust raamatupidaja kutsetunnistuse olemasolu?

- a) jah
- b) ei

Lisa 2 järg

12. Kuidas hindate Teie töövestlustel osalenud kutsehariduse omandanud raamatupidajaks kandideerinute teadmiste üldist taset?

- a) suurepärane
- b) väga hea
- c) rahuldav
- d) kasin
- e) puudulik

13. Palun avaldada arvamust, kui suurt tähtsust omavad Teie jaoks antud isikuumadused/teadmised/oskused kutseharidusega raamatupidaja töös

	Pole üldse oluline	Pigem ei ole oluline	Nii ja naa	Pigem on oluline	Väga oluline
1. Kohanemisvõime	1	2	3	4	5
2. Koostöövõime	1	2	3	4	5
3. Täpsus	1	2	3	4	5
4. Õppimisvõime	1	2	3	4	5
5. Vastutusvõime	1	2	3	4	5
6. Otsustusvõime ja iseseisvus	1	2	3	4	5
7. Analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine	1	2	3	4	5
8. Kontsentreerumisvõime	1	2	3	4	5
9. Ausus	1	2	3	4	5
10. Pingetaluvus	1	2	3	4	5
11. Rutiinitaluvus	1	2	3	4	5
12. Raamatupidamisseaduses ja muudes normatiivaktides väike- ja keskettevõtetele sätestatu järgimine	1	2	3	4	5
13. Oma töös majandusüksuse raamatupidamise siseeeskirjast juhendumine	1	2	3	4	5
14. Majandussündmuste kirjendamine	1	2	3	4	5
15. Raamatupidamise korraldamine ja juhtimine	1	2	3	4	5
16. Juhendamisel raamatupidamise põhiaruannete koostamine	1	2	3	4	5
17. Mitmesuguste statistiliste aruannete koostamine	1	2	3	4	5

Lisa 2 järg

18. Dokumentide vormistamise ja säilitamise korra järgimine	1	2	3	4	5
19. Maksudeklaratsioonide koostamine	1	2	3	4	5
20. Maksude planeerimine, analüüsimine ja optimeerimine	1	2	3	4	5
21. Analüüsi teostamine, kasutades finantsaruannete analüüsi põhimeetodeid	1	2	3	4	5
22. Finantseelarvete koostamine	1	2	3	4	5
23. Kuluarvestus	1	2	3	4	5

14. Kas pakute oma algajatele kutseharidusega raamatupidajatele vajadusel ametialaseid koolitusi, et anda neile võimalus täiendada puuduolevaid teadmisi, mida läbitud õppeasutusest ei saanud?

- a) jah
- b) ei

15. Milliseid peamisi puudujääke olete täheldanud kutseharidusega raamatupidajatel?

Lisa 3. Vastused küsimustele number 1-3

1) Ettevõtte suurus

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Kuni 10 töötajat	35	45,5%
Kuni 50 töötajat	25	32,5%
Kuni 250 töötajat	9	11,7%
Üle 250 töötaja	8	10,4%

2) Vastaja ametikoht

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Tegevjuht	15	19,5%
Finantsjuht	12	15,6%
Pearaamatupidaja	47	61%
Muu	3	3,9%

3) Majandusarvestuse valdkonna (pearaamatupidajad, raamatupidajad, finantsjuht, kontrollid, raamatupidaja assistendid jt) töötajate arv Teie ettevõttes on

Vastusevariandid	Vastanute arv
1	28
2	18
3	11
4	2
5	6
6	1
7	2
9	2
10	1
11	1
13	1
19	1
20	1
45	1
56	1

Lisa 4. Vastused küsimustele number 4-7

1) Teie ettevõttes töötavad/on kandideerinud kutseharidusega raamatupidajad

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Jah	77	90,6%
Ei	8	9,4%

2) Majandusarvestuse töötajate värbamine Teie ettevõttes toimub

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Tööportaalide kaudu	54	70,1%
Personaliotsingufirmade kaudu	9	11,7%
Läbi tutvusringkonna	41	53,2%
Kuulutused ülikoolides/kõrgkoolides/kutseasutustes	8	10,4%

3) Teie poolt koostatavad töökuulutused on

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Põhjalikud ja detailsed	35	46,7%
Pigem üldsõnalised	40	53,3%

4) Olulisim uute töötajate värbamisel on

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Hariduskäik	6	7,9%
Kogemused	49	64,5%
Suhtumine/tahe	20	26,3%
Muu	1	1,3%

Lisa 5. Vastused küsimustele number 9-11

1) Kas olete tutvunud raamatupidaja kutsestandarditega?

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Jah	66	85,7%
Ei	11	14,3%

2) Kuidas võivad raamatupidaja kutsestandardid värbamisel abiks/kasuks olla?

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Annavad põhjaliku ülevaate vajalikest/nõutud oskustest ja teadmistest	65	85,5%
Töö kirjelduses välja toodud igapäevased tegevused	10	13,2%
Muu	1	1,3%

3) Kas Teie jaoks omab tähtsust raamatupidaja kutsetunnistuse olemasolu?

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Jah	33	43,4%
Ei	43	56,6%

Lisa 6. Vastused küsimusele number 8

5) Palun avaldada arvamust kuivõrd nõustute/ei nõustu järgnevate väidetega

Väide	Hinnang				
	Ei nõustu üldse (vastuste arv)	Pigem ei nõustu (vastuste arv)	Nii ja naa (vastuste arv)	Pigem nõustun (vastuste arv)	Nõustun täielikult (vastuste arv)
1. Raamatupidaja haridustase on oluline	1	0	12	34	28
2. Raamatupidajaks kandideerija lõpetatud/lõpetamisel õppeasutus on oluline	6	19	26	19	5
3. Värbamisprotsess peab põhinema kutsestandarditel	2	16	34	18	5
4. Kõrgharidusega ja kutseharidusega raamatupidaja teadmiste/oskuste vahe on märgatav	11	25	37	10	2
5. Kutseharidusega raamatupidajalt oodatakse vähem	30	33	8	3	1
6. Kutsehariduse tasandil lõpetanud raamatupidajal on raskem tööd leida	16	29	18	9	3

Lisa 7. Vastused küsimusele number 12

- 1) Kuidas hindate Teie töövestlustel osalenud kutsehariduse omandanud raamatupidajaks kandideerivate teadmiste üldist taset?

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Suurepärase	5	6,5%
Väga hea	34	44,2%
Rahuldav	35	45,5%
Kasin	3	3,9%
Puudulik	0	0%

Lisa 8. Vastused küsimusele number 13

- 4) Palun avaldada arvamust, kui suurt tähtsust omavad Teie jaoks antud isikuomadused/teadmised/oskused kutseharidusega raamatupidaja töös

Väide	Hinnang				
	Pole üldse oluline (vastuste arv)	Pigem ei ole oluline (vastuste arv)	Nii ja naa (vastuste arv)	Pigem on oluline (vastuste arv)	Väga oluline (vastuste arv)
1. Kohanemisvõime	0	0	7	33	35
2. Koostöövõime	0	0	0	21	54
3. Täpsus	0	0	0	8	67
4. Õppimisvõime	0	0	0	17	58
5. Vastutusvõime	0	0	1	19	55
6. Otsustusvõime ja iseseisvus	0	0	8	21	46
7. Analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine	0	0	1	19	55
8. Kontsentreerumisvõime	0	0	2	35	38
9. Ausus	0	0	0	13	62
10. Pingetaluvus	0	1	5	20	48
11. Rutiinitaluvus	0	0	8	24	43
12. Raamatupidamisseaduses ja muudes normatiivaktides väike- ja keskettevõtetele sätestatu järgimine	0	0	2	23	50
13. Oma töös majandusüksuse raamatupidamise siseeeskirjast juhendumine	0	1	9	24	41
14. Majandussündmuste kirjendamine ja dokumenteerimine	0	0	3	15	57
15. Raamatupidamise korraldamine ja juhtimine	0	4	9	25	37
16. Juhendamisel raamatupidamise põhiaruannete koostamine	0	2	2	24	47
17. Mitmesuguste statistiliste aruannete koostamine	0	2	10	20	43
18. Dokumentide vormistamise ja säilitamise korra järgimine	0	4	6	16	49
19. Maksudeklaratsioonide koostamine	0	0	3	8	63
20. Maksude planeerimine, analüüsimine ja optimeerimine	2	6	8	24	35

Lisa 8 järg

21. Analüüsi teostamine, kasutades finantsaruannete analüüsi põhimeetodeid	3	4	11	26	31
22. Finantseelarvete koostamine	5	6	15	16	33
23. Kuluarvestus	2	4	10	18	41

Lisa 9. Vastused küsimustele number 14-15

- 5) Kas pakute oma algajatele kutseharidusega raamatupidajatele vajadusel ametialaseid koolitusi, et anda neile võimalus täiendada puuduolevaid teadmisi, mida läbitud õppeasutusest ei saanud?

Vastusevariandid	Vastanute arv	Vastanute osatähtsus vastajate koguarvust
Jah	63	81,8%
Ei	14	18,2%

- 6) Milliseid peamisi puudujääke olete täheldanud kutseharidusega raamatupidajatel?

- Kogemuse puudumine. Vaid teoreetilistel teadmistel kinni olemine.
- Kogemuste vähesus.
- Arglikkus.
- Ei ole täheldanud ühtegi puudust, kuna tihtilugu on läbinud täpselt sama õppekava, mis kõrgharidusega lõpetajad (kahel esimesel õppeaastal).
- Maksudega seonduvad teadmised nõrgad.
- Otsustusvõime ja iseseisvus.
- Puudub korralik praktika ning koolid peaksid õpetama raamatupidamisprogrammide kasutamist. Hetkel pakutakse põgusat ülevaadet, kuid raamatupidamisprogrammidega tööd ei osata teha.
- Kutseharidusega raamatupidajatel võib puududa tugev baaspõhi võrreldes kõrgharidusega raamatupidajatega. Võimalik, et vajavad lisakoolitusi.
- Ei ole täheldanud puudujääke.
- Õpitu kasutamine praktikas.
- Töökogemuse puudus.
- Pole puudujääke olnud.
- Töökogemus on oluline, ainult haridus ei loe midagi.
- Kutseharidusega raamatupidajal ei ole mingeid puudujääke. Oluline pole haridustase, vaid see, millised oskused oled omandanud. Kutseharidusega raamatupidaja on ehk raamatupidamisalaselt parem kui majanduslikult kõrgharitud, sest neil on rohkem praktilisi oskuseid, mida kõrgharidusega inimestel ei pruugi olla – neil on pigem üldine ettekujutus raamatupidaja tööst.
- On antud õppijatele teoreetilised teadmised, aga vajaka jääb praktilistest kogemustest. Sageli ei oma õppejõud ise mingisugust praktilist töökogemust, mistõttu ei saa ta ka jagada praktilisi teadmisi valdkonna tööst.
- Väga paljud raamatupidamise erialal bakalaureuse kraadi saanud koolilõpetajad ei suuda elementaarseid lausendeid tekitada. Tugineme ainult oma testidele, kuna ei usalda enam ammu ülikooli diplomeid.
- Ei oska vastata, kuna meie ettevõttes pole palgatud rohkem raamatupidajaid.
- Oskused kinnistuvad ikka praktikaga ja kõik oleneb inimese tahtmisest ning kohusetundest.
- Vahest ebakindlus. Teadmised on piisavad seni olnud. Samuti olen kõrgharidusega raamatupidajat kohanud, kel teadmised olid ebapiisavad.

Lisa 9 järg

- t) Vähene töökogemus.
- u) Tegelikke puudujääke polegi, kutseõppeasutustes õpetatakse piisavalt.
- v) Pigem teevad nn „vanad kalad“ rohkem vigu.
- w) Ei nähta seoseid, ei olda nn bilansivõimelised.
- x) Ei ole märganud. Need, kellega mina olen kokku puutunud, on olnud heade oskustega ja võimelised kohe edukalt raamatupidamises töötama.
- y) Puudub otsustusvõime.
- z) Puudujäägid on tulenenud pigem isikust (isikuomadustest) mitte haridusest.
- aa) Kõik oleneb tahtmisest ja huvist ning tööandja ootustest.
- bb) Peamine puudujääk on see, et oskused ja teadmised ei vasta kutsestandardile. Paistab, et koolilõpetamisel tehtav eksam on suuresti pähetuupimisest, reaalses elus tihti teadmist kasutada ei osata.
- cc) Praktilise kogemuse puudumine, seega on tegelikult palju puudusi, aga õpivõimelise inimese puhul lahendatavad.
- dd) Väga kõrget enesehinnangut seoses omandatud oskustega koolis – isegi kui kogemus puudub.
- ee) Nõrk eneseusaldus.
- ff) Julgus või vastutustunne.
- gg) Põhiliselt ebakindlus ja teadmatus.
- hh) Kogemused ja erialal arendamiseks vajalikud eeldused, aga see ei puuduta otseselt ainult kutseharidusega raamatupidajaid.
- ii) Ei julgeta teha iseseisvaid otsuseid.
- jj) Pole kogemust ja piisavalt oskusi.
- kk) Ei ole eriti täheldanud.
- ll) Puudulik oskus iseseisvalt otsuseid vastu võtta.
- mm) Ettekujutus raamatupidaja igapäevasest tööst. Oskus rakendada õpitud töös.
- nn) Ma olen kokku puutunud praktikantidega. Nende kohta saan ainult head öelda.
- oo) Kogemust napib.
- pp) Ei ütleks, et puudujäägid, kuna kutseharidusega raamatupidajatel on tihtipeale rohkem praktilist kogemust, kui seda on ülikoolist tulnutel. Seega ei arva, et kutseharidus halvem oleks.
- qq) Finantsalane mõtlemine on puudjäägis veel.
- rr) Praktilised oskused on kehvad. Ei osata kasutada levinumaid majandustarkvarasid, ei saada aru, kuidas konkreetsed majandustehingud mõjutavad ettevõtte finantsseisundit jne.